

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi

Journal of Ottoman Legacy Studies

ISSN 2148-5704

www.osmanlimirasi.net

osmanlimirasi@gmail.com

Cilt 9, Sayı 24, Temmuz 2022 / Volume 9, Issue 24, July 2022

SAYRAFÎ VE MANZUM KASÎDE-İ BÜRDE TERCÜMESİ

Sayrafî and His Poetic Translation of Qasidah Al-Burdah

Makale Türü/ Article Types : Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi/ Received Date : 05.05.2022
Kabul Tarihi/ Accepted Date : 01.07.2022
Sayfa/Pages : 309-38
DOI Numarası/ DOI Number : <http://dx.doi.org/10.17822/omad.2022.215>

Yunus KAPLAN

(Prof. Dr.), Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye / Türkiye, e-mail:
yunuskaplan80@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2421-253X>

Atıf/Citation

Kaplan, Yunus, "Sayrafî ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 9/24, 2022, s. 309-38.

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD), Cilt 9, Sayı 24, Temmuz 2022.

Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 9, Issue 24, July 2022.

ISSN: 2148-5704

SAYRAFI VE MANZUM KASİDE-İ BÜRDE TERCÜMESİ

Sayrafi and His Poetic Translation of Qasidah Al-Burdah

Yunus KAPLAN

Öz: Klasik Türk edebiyatında Hz. Peygamber'e duyulan sevgi neticesinde onun sahip olduğu güzel hasletleri, fiziki özellikleri, nübüvveti, söz ve fiilleri gibi özelliklerini ele alan gazel, kaside, mesnevi gibi nazım şekilleriyle tanzim edilen çeşitli manzumeler kaleme alınmıştır. Bu manzumeler zamanla na't, miraciyye, hilye, mu'cizât ve kırk hadis gibi farklı edebî türlere tahvil olmuştur. Bu türlerin tekâmülü ve zenginleşmesinde Arap edebiyatından tercüme yoluyla Türk edebiyatına kazandırılmış bazı eserlerin önemli payı vardır. Mısırlı sûfi şair İmam Bûsîrî'nin Hz. Peygamber aşkı ve onun şefaatine erme maksadıyla Arapça kaleme almış olduğu ve "Kasîde-i Bürde" olarak meşhur olan kaside de bunlardan biridir. Bu kaside, diğer Müslüman toplumlarca olduğu gibi Türkler tarafından da çok beğenilmiş ve birçok şerhi yapıldığı gibi çeşitli şairler tarafından nazmen Türkçeye tercüme edilmiştir. Bu kasideyi tercüme eden şairlerden biri de hayatı hakkında elde herhangi bir kaydın bulunmadığı Sayrafi mahlaslı şairdir. Elde şimdilik tek nüshası bulunan ve tercüme / istinsah tarihi de belli olmayan Sayrafi'nin bu manzum tercümesi, 163 beyitten müteşekkildir. Bu çalışmada Sayrafi'nin manzum *Kasîde-i Bürde* tercümesinin sahip olduğu şekil ve muhteva özellikleri üzerinde birtakım değerlendirmelerde bulunulduktan sonra çeviri yazılı metnine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Kasîde-i Bürde, Sayrafi, manzum tercüme

Abstract: In classical Turkish literature, as a result of the love for the Prophet, various poems were written, which were arranged in verse forms such as ghazal, eulogy, masnavi, which deal with his beautiful characteristics, physical characteristics, prophethood, words and deeds. Over time, these poems have been transformed into different literary genres such as na't, miraciyye, hilye, mu'cizât and forty hadith. Some works that have been brought to Turkish literature through translation from Arabic literature have an important role in the evolution and enrichment of these genres. The eulogy of the Egyptian sufi poet Imam Busiri's, which was written in Arabic with the aim of reaching the Prophet's intercession and for the love of the Prophet, is one of them. This eulogy was appreciated by the Turks as well as in other Muslim societies, and it was translated into Turkish by various poets as well as many annotations. One of the poets who translated this eulogy is a poet with the pseudonym Sayrafi, for whom there is no record of his life. This verse translation of Sayrafi, whose translation / copying date is unknown, consists of 163 couplets. In this study, after some evaluations were made on the form and content features of Sayrafi's verse translation of Qasidah Al-Burdah, the translated text was included.

Key Words: Classical Turkish literature Qasidah Al-Burdah, Sayrafi, poetic translation

Giriş

Klasik Türk edebiyatı telif eserler kadar oldukça zengin bir şerh ve tercüme geleneğine de sahiptir. Hemen hemen hepsi Arapça ve Farsça menşeli eserlere yazılan bu şerh ve tercüme arasında edebî, ilmî ve dinî mahiyete sahip eserler önemli bir yer teşkil eder. Bunlar arasında özellikle Osmanlı toplumunun benimsemiş olduğu İslamiyet'in ideal bir kul olmayı hedefleyen öğretileri, dünyevi ve uhrevi hayata müteallik hükümlerinin yanı sıra bu dinin tebliğcisi olan Hz. Peygamber'in sahip olduğu insani ve nebevi özelliklerini mihver edinen edebî türlerin ayrı bir önemi vardır.

Hz. Peygamber'in sahip olduğu vasıflar ve meziyetler, ümmeti için örnek teşkil eden hayat tarzı, nübüvveti, muharebeleri, sözleri ve Allah katındaki sevgisi gibi birçok özelliğinin çeşitli tezahürleri, Osmanlı toplumsal hayatının her alanında kendisini hissettirmiştir. Bu

tezahürleri, sosyal hayatın birçok alanında olduğu gibi Osmanlı kültür ve medeniyetinin en canlı safhalarından biri olan ve teşekkül ettiği toplumun sahip olduğu hemen hemen her türlü unsuru bünyesinde barındıran klasik Türk edebiyatında da görmek mümkündür. Bu meyanda Peygamberimizin sahip olduğu özellikler ve Müslümanlara rehberlik eden örnek hayat tarzı, her dönemde divan şairlerine ilham kaynağı olmuştur. Bu ilham, kelimelerle beyitlere dönüşerek muhayyel olmaktan çıkmış; mücessem bir hâle tahvil olarak zamanla tamamen mihverine Hz. Peygamber'i alan çeşitli nazım türlerine dönüşmüştür.¹

Siyer-i Nebî, mevlid, na't, bi'set-nâme, mu'cizâtü'n-Nebî, evsâfü'n-Nebî, gazavât-ı Nebî, vefatü'n-Nebî, hicret-nâme / hicretü'n-Nebî, esmâ-yı Nebî, mi'râciyye / mi'râc-nâme, hilye, kısas-ı enbiyâ, gazavât-ı Resûlullâh, kırk hadis, yüz hadis ve kısas-ı enbiya² şeklinde ister mürettep divanlarda veya mesnevilerde görülsünler ister küçük hacimli müstakil eserler şeklinde olsunlar tahmin edildiğinden daha bol ve zengin bir malzemeye sahip olan küçük veya büyük hacimli bu eserler³ şairlerin Hz. Peygamber'e karşı besledikleri derin muhabbetin tezahürleridir.

Büyük çoğunluğu divan şairlerinin hayal ürünü olan bu telif eserler dışında bilhassa Arap edebiyatından tercüme yoluyla Türk edebiyatına kazandırılmış eserler de bulunmaktadır. Bunların arasında Arap kökenli iki şairin Hz. Peygamber'e karşı hissedilen derin muhabbet ve onun şefaatine erme maksadıyla kaleme almış oldukları ve "Kasîde-i Bürde" olarak adlandırılan kasidelere yazılan tercüme ve şerhlerin ayrı bir yeri vardır.

Kasîde-i Bürde şeklinde tesmiye olunan manzumelerden ilki, Ka'b b. Züheyr'e (öl. 24 / 645?) aittir. Cahiliye döneminin tanınmış Arap şairlerinden Züheyr b. Ebû Sülmâ, ölmeden önce oğulları Kâ'b ile Büceyr'e gördüğü bir rüya üzerine gelmesinin yakın olduğunu anladığı Hz. Peygamber'e tabi olmalarını tavsiye eder. İki kardeş Medine'ye doğru yola çıkar. Kâ'b, Medine yakınında kalır. Büceyr ise Medine'ye gider ve Resûl-i Ekrem ile görüşerek Müslüman olur. Bunu öğrenen Kâ'b, kardeşini ve Resulullâh'ı hicveden bir şiir nazmeder. Bunun üzerine Hz. Peygamber'in Kâ'b'ın kanının helal olduğunu söylediği rivayet edilir. Büceyr kardeşine mektup göndererek bazı şairler hakkında ölüm kararı verildiğini, ancak Resûl-i Ekrem'in pişman olup huzura gelenleri affettiğini bildirir ve Hz. Peygamber'e gelip af dilemesini tavsiye eder. Medine'ye gidip sabah namazında Mescid-i Nebevî'ye giren Kâ'b, Resulullâh'ın huzuruna yüzü örtülü olarak çıkar ve kendisine Kâ'b'ın tövbe edip İslam'ı kabul etmek amacıyla geldiğini, af talebinin kabul edilip edilmeyeceğini sorar. Resûl-i Ekrem, talebinin kabul edileceğini belirtince yüzündeki örtüyü açar ve kendisinin Kâ'b olduğunu söyler. Kâ'b ünlü kasidesini bu sırada okumuş, kasideyi çok beğenen Hz. Peygamber de "Bürde" adı verilen hırkasını onun omuzlarına koymuş, bundan dolayı kasideye "Kasîdetü'l-bürde" veya başlangıç ifadesine göre "Bânet Sü'âd" adı verilmiştir.⁴

Kasîde-i Bürdelerden ikincisi ise Mısırlı sûfî ve şair, Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî'ye (öl. 696 / 1297?) aittir. Bûsîrî'nin Hz. Peygamber için yazdığı ve *el-Kevâkibü'd-dürriyye fî Medhi Hayri'l-Beriyye* adını verdiği bu manzume, kafiye (revî) harfi mîm olduğu için *el-Kasîdetü'l-Mîmiyye*, şairin tutulduğu hastalıktan kurtulmasına vesile olduğu için de *Kasîdetü'l-Bürde* diye meşhur olmuştur. Ancak Kâ'b b. Züheyr'in kasidesi de aynı adla anıldığından karışıklığa meydan vermemek için Bûsîrî'ninki daha çok Osmanlı kültür muhitinde *Kasîdetü'l-Bür'e* şeklinde anılmışsa da literatürde *Kasîdetü'l-Bürde* diye tanınmaktadır.⁵

Bu kaside şöhretini, taşıdığı sanat değerinden ziyade şairin hayatının bir döneminde geçirdiği felçten kurtulmasına vesile olduğuna dair rivayete borçludur. Söz konusu rivayete göre

¹ Yunus Kaplan, "Nihâdî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Dede Korkut Dergisi* 25 (2021): 45.

² Ali Yılmaz, *Türk İslâm Edebiyatı El Kitabı*. (Ankara: Grafiker Yay., 2012); Lütfi Alıcı, "Arif Süleyman ve Hilye-i Nebî Adlı Eseri", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 22 (2004): 129-48.

³ Âmil Çelebioğlu, "Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, (İstanbul: MEB Yay., 1988), 357.

⁴ Kenan Demirayak, "Kasîdetü'l-Bürde", *İslâm Ansiklopedisi* 24, (İstanbul: TDV Yay., 2001), 566-7.

⁵ Mahmut Kaya, "Kasîdetü'l-Bürde", *İslâm Ansiklopedisi* 24, (İstanbul: TDV Yay., 2001), 568-9.

felç geçirdiğinde bir akşam kendisine şifa vermesi için Allah'a dua eden şair, rüyasında Hz. Peygamber'i görür. Resûl-i Ekrem ondan kendisi için yazdığı kasideyi okumasını ister. Bûsîrî, "Yâ Resulallâh! Ben senin için birçok kaside yazdım, hangisini istersin?" deyince Hz. Peygamber kasidenin ilk beytini söyler. Bunun üzerine şair kasidesini okumaya başlar, Hz. Peygamber de onu sonuna kadar dinler. Bitince de hırkasını (bürde) çıkarıp şairin üstüne örter ve eliyle vücudunun felçli kısmını sıvazlar. Bûsîrî, uykudan uyanınca vücudunda felçten eser kalmadığını fark eder. Bu rüya hadisesinin halk arasında yayılmasından sonra kaside, *Kasîdetü'l-Bürde* olarak üne kavuşmuştur.⁶

Aruzun "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fe'ilün" kalıbıyla yazılan bu kaside, en eski nüshalarında 160 beyit iken daha sonraki nüshalarda beyit sayısı 165'e kadar çıkmaktadır.⁷ Klasik Arap kaside tarzında olduğu gibi şiir, sevgiliye özlem temasının işlendiği nesib bölümüyle başlar. Daha sonra nefisten şikâyet, Hz. Peygamber'e övgü, onun doğumu, mucizeleri, Kur'ân'ın fazileti, mi'rac mucizesi, cihadın önemi, nedamet ve ümit, dua ve niyaz bölümüyle sona erer. Yapı ve üslup bakımından son derece sağlam ve lirik olan kaside, asırlardır İslam coğrafyasında büyük ilgi görmüş, dinî toplantılarda, mübarek gün ve gecelerde, sünnet, düğün, bayram ve cenaze merasimlerinde okunagelmiştir. Haftalık evrad olarak da okunan kaside, 140. beytinden itibaren felçlilere şifa için yedi gün süreyle okunmaktadır.⁸

Farsça, Malayca, Peştuca, Pencapça ve Urduca gibi doğu lisanları yanında Almanca, Fransızca, Grekçe, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Latince gibi dillere de aktarılan⁹ *Kasîdetü'l-Bürde*; birçok Müslüman millette olduğu gibi Türk müellifleri tarafından da büyük rağbet görmüştür. Eserin manzum ve mensur olmak üzere birçok Türkçe şerhi ve tercümesi vardır.¹⁰ Bu manzume üzerine çok sayıda hâşiye, tahmîs, tesdîs, tesbî' ve taştîr de kaleme alınmıştır.¹¹

Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'si Le'âlî Ahmed b. Mustafâ (öl. 971 / 1563), Ankaravî İbrahim b. Süleyman b. Mürsil, Seyyid Hasan b. Abdurrahman (öl. 1071 / 1661), Şeyh Abdullah b. Şeyh Ahmed (öl. 1130 / 1717? - 1140 / 1727-28?), Nazîfî İsmâil Akhisârî (öl. 1205 / 1790'dan sonra),¹² Şeyhülislam Mehmed Mekkî (öl. 1212 / 1797),¹³ Muhammed b. Feyzullah (öl. 1231 / 1816), Muhammed b. Ahmed (öl. 1318 / 1900) ve Ankara Valisi Âbidin Paşa (öl. 1324 / 1906) gibi şârihler tarafından Türkçe şerh edilmiş; Taşkoprizâde Kemâleddin (öl. 1030 / 1621), Hocazâde Esad (öl. 1034 / 1625), Seyyid Muhammed Şerîfî (öl. 1040 / 1631), Şeyhülislam Yahyâ (öl. 1053 / 1644), Süleyman Nahîfî (öl. 1151 / 1738), Abdullah Salâhî (öl. 1197 / 1783), Şeyhülislam Mehmed Mekkî, Mollacıkzâde Raif (öl. 1238 / 1823), Resâ Mustafa Maksud (öl. 1258 / 1843),¹⁴ Yemli hazâde Mustafa Kâmil (öl. 1294 / 1878) ve Muhammed Fevzî Efendi (öl.

⁶ Kaya, "Kasîdetü'l-Bürde", 568.

⁷ İmam Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'sinin Osmanlı kültür coğrafyasında genellikle 161 beyitlik metni rağbet görmüş ve daha çok bu şekli istinsah edilmiştir. Yine yapılan manzum tercümelerin birçoğunda da bu 161 beytin esas alındığı görülmektedir. Nitekim Le'âlî, Esâsi, Abdurrahim Karahisarî, Kemâlpaşazâde, Şemseddin Sivâsî, Kemâlâtî Mehmed, Fazlî ve Abdullah Hulvânî'nin manzum tercümeleleri bu minvalde tanzim edilmiştir.

⁸ Kaya, "Kasîdetü'l-Bürde", 568-69; Bünyamin Ayçiçeği, *Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumuna Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dinî Etkileri*. Program Kodu: 1002. Proje Nu: 215K398. Tübitak Sobag-Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu. Proje Yürütücüsü: Bünyamin Ayçiçeği. İstanbul.

⁹ Kaya, "Kasîdetü'l-Bürde", 2001.

¹⁰ Ebubekir Sıddık Şahin, "Kaside-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümeleri", (YLT, Gazi Ü., 1997); Sadık Yazar, "Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği", (DT, İstanbul Ü., 2011).

¹¹ Yazar, "Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında...", 587. Türk edebiyatında oldukça fazla rağbet gören İmam Bûsîrî ve *Kasîde-i Bürde*'sine yazılan şerh, tercüme ve diğer eserler hakkında şimdiye kadar birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarla ilgili daha ayrıntılı ve derli toplu bilgi için bk. (Sezer, 1985), (Şahin, 1997), (Kaya, 2001), (Yazar, 2011), (Yücel, 2016).

¹² Ayşe Özcan, "Nazîfî İsmail Akhisârî ve Manzum Kasîde-i Bür'e Tercümesi: İklîdü's Saâde", (YLT, Dokuz Eylül Ü., 2011).

¹³ Haşim Keskinsoy, "Mekkî ve Nahîfî'nin Kaside-i Bürde Tahmisleri (Tenkitli Metin-İnceleme)", (YLT, Sütçü İmam Ü., 2011).

¹⁴ Hamza Koç, "Mustafa Maksud Resâ Efendi'nin Kasîde-i Bürde Tahmisi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 27 (2021): 489-546.

1318 / 1900)¹⁵ tarafından tahmîs; İsmâil Müfîd Efendi (öl. 1217 / 1803) tarafından tesdîs ve Niyâzî-i Mısrî (öl. 1105 / 1694)¹⁶ tarafından da tesbî' edilmiştir.

Kasîde-i Bürde, bu eserler dışında birçok isim tarafından da nazmen tercüme edilmiştir. Abdurrahim Karahisarî (öl. 888 / 1483 sonrası),¹⁷ Kemâlpaşazâde (öl. 940 / 1534),¹⁸ Ahmed-i Rıdvân (öl. 945 / 1538'den önce),¹⁹ Le'âlî Ahmed b. Mustafâ,²⁰ Şemseddin Sivâsî (öl. 1006 / 1597),²¹ Kemâlâtî Mehmed (öl. 1015 / 1606'dan önce), Esâsî (öl. 1041 / 1631'den önce),²² Paşa Sarayı Hocası Fazlî (öl. 1036 / 1626-27'den sonra),²³ Seyyid Hüseyin Amâsî (öl. 1050 / 1641'den sonra),²⁴ Üsküdarlı Mehmed Tâlib (öl. 1089 / 1679), Sükûtî Mehmed b. Mustafa (öl. 1103 / 1691), Üsküdarlı Abdülhay Celvetî (öl. 1117 / 1705),²⁵ Süleyman Nahîfî, Abdullah Hulvânî (öl. 1159 / 1746),²⁶ Ahmed Arifi (öl. 1195 / 1781'den sonra), Abdullah Salâhî, İsmâil Müfîd, Nihâdî,²⁷ Sivaslı Ahmed Sûzî (öl. 1246 / 1830), Evrenyeli Abdurrahim (öl. 1282 / 1865),²⁸ Na'imî (öl. 1299 / 1882?),²⁹ Diyarbakırlı Mehmed Saîd Paşa,³⁰ Konyalı Fahreddin (öl. 1365 / 1950), Sezai Karakoç (öl. 2021),³¹ İlhan Armutçuoğlu (d. 1937)³² ve Mahmut Kaya (d. 1945)³³ gibi şairler *Kasîde-i Bürde*'ye manzum tercüme kaleme almıştır. Mütercimi belli olan bu manzum tercüme dışında mütercimi meçhul bazı tercüme de mevcuttur.³⁴

Yapılan araştırma, inceleme ve katalog taramaları genişleyip arttıkça yukarıda zikredilen manzum tercüme dışında; *Kasîde-i Bürde*'nin bilinmeyen bazı yeni tercüme de gün yüzüne çıkmaktadır. Bunlardan biri de varlığı ilk defa Sadık Yazar tarafından ilim âlemine duyurulan³⁵ ve Sayrafi mahlaslı bir mütercim tarafından kaleme alınan tercümedir. Aşağıda söz konusu bu manzum tercümenin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde bazı değerlendirmelerde bulunulduktan sonra eserin çeviri yazılı metnine yer verilmiştir.

¹⁵ Muhammet Kuzubaş, "Muhammed Fevzi'nin Miftâhu'n-necât Adlı Eseri (Kaside-i Bürde Tahmis ve Şerhi)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1/1 (2007): 156-92.

¹⁶ Musa Yıldız, *Niyâzî-i Mısrî, Kaside-i Bürde Tesbi'i*. (İstanbul: Elif Yay., 2007).

¹⁷ Bahattin Kahraman, "Le'âlî ve Abdurrahim Karahisarî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercüme", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4 (1997): 57-107.

¹⁸ Yusuf Turan Günaydın, "İbn Kemal, Edebi Kişiliği ve Kasîde-i Bürde Tercümesi (Tenkitli Metin)", (YLT, Ankara Ü., 1995).

¹⁹ Hamza Koç, "Ahmed-i Rıdvân'ın Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 5/12 (2018): 9-31.

²⁰ Kahraman, "Le'âlî ve Abdurrahim Karahisarî'nin".

²¹ Vesile Albayrak Sak, "Şemseddin Sivâsî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Turkish Studies*, 9/3 (2014): 91-110.

²² Vesile Albayrak Sak, "Esâsî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 16 (2019): 343-63.

²³ Yunus Kaplan, "Fazlî ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 25/1 (2021), 66-89; Hamza Koç, "Paşasaraylı Fazlî Efendi'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 26 (2021): 391-425.

²⁴ Sadık Yazar, "Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/3 (2018): 145-87.

²⁵ Bünyamin Ayçiçeği, "Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu*, 9/2, (ed. Coşkun Yılmaz). (İstanbul: Üsküdar Belediyesi, 2017), 223-265.

²⁶ İsmail Hakkı Sezer, "Kasîde-i Bürde ve Nesir ve Manzum Tercümesi", *SÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (2000): 65-88; H. İbrahim Şener, *Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Bür'e ve Su Kasidesi*, (İzmir: İrfan Kültür Eğitim Derneği Yay., 1995): 127-142.

²⁷ Yunus Kaplan, "Nihâdî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10/25 (2021): 45-70.

²⁸ Kenan Demirayak, Muhammet Emin Uzunyaylalı, Ömer Faruk Karakuş, *Üsküplü Abdurrahim Efendi ve İki Dilli Manzum Kasîde-i Bürde Çevirisi*, (Erzurum: Atatürk Ü. Yay., 2022).

²⁹ Mevlüt İlhan, "Na'imî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Journal of Turkish Language and Literature*, 3/4 (2017): 42-61.

³⁰ Bünyamin Ayçiçeği, "Büsiri'nin Kasidetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa Tarafından Yapılan Mensur ve Manzum Tercümesi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 15 (2015): 27-102.

³¹ Sezai Karakoç, *Üç Kaside: Kasîde-i Bürde Endülüs'e Ağüt Bürüyen Kaside*, (İstanbul: Fatih Yay., 1967).

³² İlhan Armutçuoğlu, *Kasîde-i Bürde Manzum Tercüme*, (İzmir: Akyol Neşriyat, 1979).

³³ Mahmut Kaya, *Kasîde-i Bürde'yi Türkçe Söylemiş*, (İstanbul: Damla Yay., 2014).

³⁴ Yılmaz Öksüz, "Mütercimi Meçhul Bir Kasîde-i Bürde". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 24/1 (2020): 211-45.

³⁵ Yazar, "Anadolu Sahası Klâsik Türk", 157, 616-17.

1. Sayrafi ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi

1.1. Eserin Mütercimi ve Tercüme Tarihi

Kasîde-i Bürde Tercümesi'nin şimdilik eldeki tek nüshasının (Köprülü Kütüphanesi Mehmed Asım Bey 724) 161. ve 162. beyitlerinde şair; mahlasının Sayrâfi, isminin de Mehmed olduğunu belirtmiştir:

*Şayrafi dirlen velîkin degülem cevher-şinâs
Ümmiyem yoğ tākātüm kim hoş belāgat söyleyem
İsmümi dimiş Mehemmed atam anam umaram
'Afv olup yarlıganam kim ümmet-i Muhammedem (b. 161-62)*

Ancak biyografik kaynaklarda asıl adı, Mehmed; mahlası ise Sayrâfi olan herhangi bir şair hakkında kayda rastlanılmadığı gibi eserin yazma nüshasında tercüme / istinsah tarihine yönelik herhangi bir kaydın yer almaması da şairin hayatı ve yaşadığı dönem hakkında çıkarımlarda bulunmaya imkân tanımamaktadır. Bununla birlikte şairin tercümesinin kayıtlı olduğu mecmuada 17. yüzyılın ikinci yarısında vuku bulan bazı hadiseler tarih düşürülmüş olması, mezkûr mecmuanın bu dönemde tertip edildiğini göstermektedir. Bu durumda Sayrâfi'nin de bu yüzyıl veya öncesinde yaşamış olabileceğini söylemek mümkündür.

1.2. Şekil, Muhteva, Dil ve Üslup Özellikleri

Sayrâfi'nin manzum *Kasîde-i Bürde Tercümesi*; klasik Türk edebiyatında gerek telif gerekse de tercüme şeklinde kaleme alınmış olan birçok eserde karşılaşılan hamdele-salvele, tevhit, na't veya sebep-i telif gibi mukaddime nev'inden bölümlerden³⁶ mahrumdur. Mütercim, doğrudan beyitlerin çevirisiyle eserine başlamıştır.

Sayrâfi'nin tercümesi, 163 beyitten müteşekkildir. Bu beyitlerden son üçü, kaynak metinden beyit tercümesi olmayıp mütercimin mahlasını, adını ve müflis bir kul olarak acziyetini dile getirdiği beyitlerdir. Bu durumun aksine 107. ve 108. beyitlerin ise kaynak metinde karşılığı bulunmamaktadır:

*Nüh felekden yukarı gitdi hemân sâ'at Resûl
[...] diyü yürüdi Cebre'îl anda behem
Cebre'îl kaldı maqâmında Resûl oldu revân
Geçüben biñ biñ hicâblar 'arşa irürdi kadem (b. 107-108)*

Buna mukabil Sayrafi, kaynak metinde yer alan aşağıdaki beyitlerin tercümesini yapmamıştır:

*يَا لَأَيْمِي فِي الْهَوَى الْعُدْرِي مَعْدِرَةَ
مَنْي إِلَيْكَ وَلَوْ أَنْصَفْتَ لَمْ تَلِمَ
حَتَّى إِذَا لَمْ تَدَّخْ شَأْوًا لِمُسْتَبِقِ
مِنَ الدُّنْوِ وَلَا مَرْقَى لِمُسْتَنِمِ
حَفَضْتَ كُلَّ مَقَامٍ بِالْإِضَافَةِ إِذْ
نُودِيَتْ بِالرَّفْعِ مِثْلَ الْمُفْرَدِ الْعَلَمِ*

Eser, “*müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fe'ilün*” kalıbına sahip olan kaynak metinden farklı olarak “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” kalıbıyla tanzim edilmiştir.³⁷ Bazı beyitlerde tesadüf edilen imale ve zihaf gibi tasarruflar dışında mütercim metni aruza tatbik etmede oldukça başarılıdır.

³⁶ Örneğin Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi, Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa'nın *Kasîde-i Bürde* tercümeleri, bu tarz bölümlere sahiptir.

³⁷ Eser, yazılmış olduğu vezin itibarıyla bu türdeki Kemalpaşazâde, Na'imî, Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi, Esâsî, Cihâdî, Nihâdî ve Selahaddin Uşşâkî'nin manzum tercümeleriyle ortak özelliğe sahiptir.

Sayrafî, her ne kadar kaynak metinden farklı bir vezin kalıbını tercih etmiş olsa da *Kasîde-i Bürde*'ye yapılan manzum tercümelerin birçoğunda olduğu gibi³⁸ kaynak metnin aslı kafiye harfi; yani mîm (م) harfini kafiye olarak tercih etmiştir. Mütercim, muhtemelen kafiye kelimesi bulmakta zorluk çekmiş olmasından mütevellit, kaynak metindeki kafiye kelimelerinden birçoğunu aynen istimal etmiştir. Bu meyanda tercüme edilen toplam 158 beytin 79'unda kaynak eserdeki kelimeler kafiye olarak tercih edilmiştir. "Min-izâm, sekam, 'anem, elem, dilem, tehem, herem, ketem, tuhem, hakem, 'akam, 'adem, ne'am, kerem, nesem" ve "rimem" hem *Kasîde-i Bürde*'nin aslında hem de Sayrafî'nin manzum tercümesinde ortak kullanılan kafiye kelimelerinden bazılarıdır. Ortak kullanılanlar dışında on beyitte ise kaynak metindeki kafiye kelimeleriyle müştak olan kelimeler kullanılmıştır.

Klasik Türk edebiyatında tercüme edilen kaynak metinlerdeki özel isimler, kültürel özellikleri bulunan kelimeler, deyimsele ifadeler, dilde sapmalar ve belagat özellikleri yanında; nazım biçimi, vezin ve kafiye gibi biçimsel özellikler gibi birçok zorluğu bünyesinde barındırmış olmasına rağmen özellikle Arapça veya Farsça manzum metinler yine manzum olarak Türkçeye tercüme edilmiştir.³⁹ Hâl böyle olunca yapılan bu tercümelerde mütercimler, gerek ifade gerekse de bazı kelime ve ibarelere Türkçe karşılık bulmada zaman zaman çeşitli müşküllerle karşılaşmışlardır. Bu müşküller, kaynak eserdeki kelimelerin karşılığı verilmeden aynen tekrar edilerek veya bu kelimelere karşılık Arapça veya Farsça kökenli kelimeler kullanılarak aşılımaya çalışılmıştır.⁴⁰

Yukarıda da zikredildiği üzere *Kasîde-i Bürde* tercümelerinin birçoğunda mütercimler, kaynak dil olan Arapçadan hedef dil Türkçeye tercüme yaparken bazı kelimelere Türkçe karşılık bulmada zorlanmışlardır. Bu zorluk onları, kaynak eserde kullanılan kelimelerden bir kısmını, karşılıklarını vermeden aynen kullanmaya sevk etmiştir. Birçok mütercimin aksine Sayrafî, kafiye kelimeleri hariç kelimelere Türkçe karşılık bulmada zorlanmamıştır. Bu durum, şairin tercümedeki başarısını ve dile olan hâkimiyetini göstermesi bakımından önemlidir.

Kasîde-i Bürde'ye yazılan manzum tercüme şekil ve muhteva özelliklerinden hareketle "asıl metne harfiyen bağlı kalanlar" ve "çeşitli yönlerden asıl metinden ayrılanlar" olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci gruptaki tercüme Kemalpaşazâde, Ahmed-i Rıdvân, Abdulhay Efendi, Nahîfî ve Salâhî Uşşâkî gibi şairlik kudreti zayıf kişiler veya metni harfiyen tercüme etmeyi taassup derecesinde benimseyenlerce; ikinci gruptakiler ise Kemâlâtî Mehmed, Fazlî, Kudsîzâde Kadrî ve Abdulhalim Kenan gibi metne bağlılıktan çok şive-i şiiyeyi ön planda tutan şairler tarafından yazılmıştır.⁴¹

Sayrafî'nin tercümesini muhteva bakımından kaynak metinle mütenasip hem bire bir tercüme özelliklerini hem de şive-i şiiyenin ön planda tutulduğu her iki tercüme grubuna da dâhil etmek mümkündür. Çünkü şair, her iki gruba dâhil edilebilecek beyitler tanzim etmiştir. Bu meyanda bire bir tercüme özelliklerine örnek teşkil eden beyitlerden ikisi aşağıya örnek olarak alınmıştır:

"Nefis emzikli çocuk gibidir, onu kendi hâline bırakırsan daha çok emmek ister; süttен kesersen vazgeçiverir." anlamına gelen aşağıdaki beyti;

"وَالنَّفْسُ كَالطِّفْلِ إِنْ تُهْمِلَهُ تَنْبَّ عَلَى
حُبِّ الرِّضَاعِ وَإِنْ تَقْطِمَهُ يَنْفَطِمِ"

*Nefs şol oğlana beñzer süd viricek hâ emer
Keseler südden kesicek emmez olur diseñ em (b. 17)*

³⁸ Nitekim Ahmed-i Rıdvân, Sayrafî, Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa, Esâsî, Kemalpaşazâde, Nahîfî, Hulvî, Nihâdî ve Selaheddin Uşşâkî'nin manzum tercümeleleri Bûsîrî'nin kasidesiyle aynı kafiyeye sahiptir.

³⁹ Sadık Yazar, "Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi", s. 155.

⁴⁰ Kaplan, "Nihâdî'nin Manzum", 71.

⁴¹ Şahin, "Kaside-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümeleleri", 131-2.

şeklinde tercüme eden Sayrafi; “Karanlık geceleri, ayakları şişip ağrıyuncaya kadar ibadetle geçiren o Peygamber’in sünnetine ihanet ettim.” anlamındaki şu beyti ise

"ظَلَمْتُ سُنَّةَ مَنْ أَحْيَى الظَّلَامَ إِلَى
أَنْ اشْتَكَيْتُ قَدَمَاهُ الضَّرَّ مِنْ وَرَمٍ"

*Nefsüme zulm eyleyip sünnetlerin kodum anuñ
Kim giceler ayağı tırmağdan olurdu verem (b. 28)*

şeklinde tercüme etmiştir.

Mütercim, bazı beyitlerde bire bir tercümede bulunmuş olsa da birçok beyitte kaynak metindeki beyitlerin manasını hakkıyla idrak ederek bunları bire bir tercüme kalıplarının dışına çıkarmış, samimi bir eda ve coşkun bir ruh hâliyle serbest tercüme yoluyla dile getirmeye muvaffak olmuştur. Bu tarz tanzim edilen beyitlerde Türkçe kelimelerin fazlalığı ve sade bir anlatım dikkatleri çeken ilk özellikler arasında yer alır. Gerek kelime kadrosu gerekse de ifade özellikleri bakımından bu duruma örnek teşkil eden birkaç beyit aşağıda örnek olarak gösterilmiştir:

*Gözlerüme ağlama didükçe arturur yaşın
Gönlüme ayıl didükçe arturur hayretle gam (b. 3)*

*Leşker-i düşmen severdi kaçmak anı göricek
Ehl-i İslâm anlara üşürdi şöyle kim raşam (b. 119)*

*Düşmenüñ kanı ile kızıl olur dahı kılıç
Şaçlarından aşğa dökülür idi yire dem (b. 128)*

Edebî eserler, sahip oldukları şekil ve muhteva özellikleriyle sadece bedii zevke hitap eden, sanat değerine sahip önemli metinler olmalarının yanı sıra yazıldıkları dönemlerin değer yargılarını, maddi ve manevi kültürel birikimlerini bünyelerinde barındırmaları bakımından da önemlidir. Aynı zamanda bu eserler, vücut buldukları dilin sahip olduğu kelime hazinesi, cümle yapısı, ifade ve üslup özellikleri gibi birtakım önemli dil malzemelerini de bünyelerinde barındırır.

Sayrafi'nin *Kasîde-i Bürde Tercümesi* de bu kabilden dil unsurlarını bünyesinde ihtiva etmektedir. “Andan, artuk, bular, eyitmek, ıldurmak, ıssı, ıssilik, kamu, kanı, katı, kılısar, kındurmak, od, olar, öñdin, sığamak, sağış, sımak, sovak, söyünmek, sunmağıl, şol, tamu, üşürmek, yarlıgamak, yarak, yeg” ve “yügrüşiben” gibi günümüzde kullanımdan düşmüş olan arkaik kelimelerle birlikte, Türkçenin en önemli dil zenginliklerinden olan “el çekmek, el vurmak, dem vurmak, gönlüne düşmek, hesap vermek, ipine yapışmak, kulak tutmak, kökünü kazımak, şeytana uymak, uykusu gel(me)mek” ve “yüzü kara” gibi deyimler hem Türkçenin zenginliklerini ortaya koymasına hem de şairin ifade gücüne katkı sağlamasına bakımından oldukça önemlidir.

2. Nüsha Tavsifi

Sayrafi'nin *Kasîde-i Bürde Tercümesi*'nin şimdilik tespit edilebilen tek nüshası, Köprülü Kütüphanesi Mehmed Asım Bey Koleksiyonunda 724 numarada kayıtlı mecmuanın 44a-49b sayfaları arasında kayıtlıdır. Nesih hatlı olup yer yer kelimeler harekelenmiştir. Eserin tercüme tarihi belli olmadığı gibi müstensih ve istinsah tarihi de belli değildir. Ancak muhteviyatından hareketle söz konusu *Mecmua*'nın 17. yüzyılda tertip edildiği göz önünde bulundurulursa *Kasîde-i Bürde Tercümesi*'nin de bu yüzyıl veya öncesinde kaleme alındığını söylemek mümkündür. Aynı türde kaleme alınan birçok eserin aksine *Kasîde-i Bürde*'nin Arapçasına yer verilmemiş sadece Türkçe tercümesi yazılmıştır.

3. Çeviri Yazılı Metin

Hâzâ Terceme-i Kaşîde-i Bürde

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

1.

أَمِنْ تَذَكُّرِ جِيرَانِ بِيْذِي سَلَمٍ
مَرَجَّتْ دَمْعًا جَرَى مِنْ مُقَلَّةٍ بِدَمٍ
Gönlüne düşdi meger ol lezzet-i zevk-i Selem
Karışup kanlu yaşuñ gözüñden âhar dem-be-dem

2.

أَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تَلْفَاءِ كَاطِمَةٍ
وَأَوْمَضَ النُّرُقُ فِي الظُّلْمَاءِ مِنْ إِضْمٍ
Bâd-ı şubh irdi meger Kâzîmeden virür nişân
Yoksa berķ mi ıldurur gitdi qaralıķ min-İzam

3.

فَمَا لِعَيْنَيْكَ إِنْ قُلْتَ أَكْفَأَ هَمًّا
وَمَا لِقَلْبِكَ إِنْ قُلْتَ اسْتَفْقَ يَهُمٍ
Gözlerüme ağlama didükçe arturur yaşın
Gönlüme ayıl didükçe arturur hayretle ğam

4.

أَيَحْسَبُ الصَّبُّ أَنَّ الْحَبَّ مُنْكَتِمٌ
مَا بَيْنَ مُنْسَجِمٍ مِنْهُ وَمُضْطَرِمٍ
Ey ki sen şanur mısun kim hâl-i 'âşık gizlenür
Cism oda yanar u gözler olur ıolı nem⁴²

5.

لَوْلَا الْهَوَى لَمْ تُرْقِ دَمْعًا عَلَى طَلَلٍ
وَلَا أَرَقْتَ لِذِكْرِ الْبَانِ وَالْعَلَمِ
'Aşķ eger olmasa idi gözlerüñ dökmezdi yaş
Gelmez idi uyhu hem añmaz idüñ bân-ı 'Alem

6.

فَكَيْفَ تُنْكِرُ حُبًّا بَعْدَمَا شَهِدْتِ
بِهِ عَلَيْكَ عُدُولُ الدَّمْعِ وَالسَّقَمِ
Nice inkâr idesin sevdüğüne vardur güvâh
Gözleründe kanlu yaş yüzünde zerd ile seķam

7.

وَأَثَبْتَ الْوَجْدُ خَطِي عِبْرَةَ وَضْنِيَّ
مِثْلَ الْبَهَارِ عَلَى حَدَيْكَ وَالْعَنَمِ
'Aşķ 'âşıkun yüzinde dürlü haıı kılur 'ıyân
Zerd ü sürh ü incelür hem şöyle kim şâh-ı 'anem

8.

نَعْمَ سَرَى طَيْفٍ مَنْ أَهْوَى فَأَرَقَنِي
وَالْحُبُّ يَعْتَرِضُ اللَّذَاتِ بِالْأَلَمِ

⁴² Vezin tutarsız.

Dil-berûn k' olur hayâli gözlerümni h'âb ider
'Aşk ile şādî getirür gâh renc ile elem

9.

عَدَّتْكَ حَالِي لَا سِرِّي بِمُسْتَبِرٍ
عَنِ الْوَشَاةِ وَلَا دَائِي بِمُنْحَسِمٍ
Sırrum artılmaz benüm hâlüm saña ma'lûmdur
Derdüme yoğdur nihâyet zâ'il olmaz ez-dilem

10.

مَحْضَنْتَنِي النَّصِيحَ لَكِنْ لَسْتُ أَسْمَعُهُ
إِنَّ الْمُجِبَّ عَنِ الْعُدَالِ فِي صَمَمٍ
Sen baña dirsın naşihat ben anı işitmezem
Zîra 'aşıklar öğüt işitmez eydür şağıram

11.

إِنِّي اتَّهَمْتُ نَصِيحَ الشَّيْبِ فِي عَذْلِي
وَالشَّيْبُ أَبْعَدُ فِي نَصِيحٍ عَنِ النَّهْمِ
Töhmet itdüm şeybüme pendin tutamadum anuñ
Hâl budur kim pîrler ırâh olurlar ez-tehem

12.

فَإِنَّ أَمَارَتِي بِالسُّوءِ مَا اتَّعَظْتُ
مِنْ جَهْلِهَا بِنَذِيرِ الشَّيْبِ وَالْهَرَمِ
Nefs-i emmârem yavuzdur pendümi kılmaz kabûl
Cehl ile yavuz iş işler gerçi olmışdur herem

13.

وَلَا أَعَدَّتْ مِنَ الْفِعْلِ الْجَمِيلِ قِرَى
ضَيْفِ أَلَمٍ بِرَأْسِي غَيْرَ مُحْتَسِمٍ
Konuğuma 'izzet idüp hoş ziyâfet kılmadum
Başuma geldi nedâyim tutamadum muhterem

14.

لَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنِّي مَا أُوقِرُهُ
كَتَمْتُ سِرًّا بَدَالِي مِنْهُ بِالْكَتْمِ
Ger bileydüm konuğumu tutmayacağum 'azîz
Tağyîr iderdüm şaçumuñ ağıını hem ber-ketem

15.

مَنْ لِي بِرَدِّ جِمَاحٍ مِنْ غَوَائِبِهَا
كَمَا يُرَدُّ جِمَاحُ الْخَيْلِ بِالْجَمِ
Ser-keş atuñ başını nice ki redd eyler licâm
Nefs-i emmârem benüm de redd olaydı olsa kem

16.

فَلَا تَرْمِ بِالْمَعَاصِي كَسَرَ شَهْوَتِهَا
إِنَّ الطَّعَامَ يُقْوِي شَهْوَةَ النَّهْمِ
Fi'l-i 'işyân ile nefsdan kesr-i şöhret ummağıl
Bulduğın yidükçe nefis kuvvet tutar ender şikem

17.

وَالنَّفْسُ كَالطِّفْلِ إِنْ تُهْمَلُهُ شَبَّ عَلَى
حُبِّ الرِّضَاعِ وَإِنْ تَفْطِمُهُ يَنْفَطِمِ

Nefs şol oğlana beñzer sūd viricek hā emer
Keseler südden kesicek emmez olur diseñ em

18.

فَأَصْرَفَ هَوَاهَا وَحَازِرَ أَنْ تُؤَلِّيَهُ
إِنَّ الْهَوَى مَا تُؤَلَّى يُصْنَمُ أَوْ يَصْمِ

Terk kıl nefsiñ hevāsın saña hākim eyleme
Ger hevā hākim ola dīnūñ ekini ola kem

19.

وَرَاعَهَا وَهِيَ فِي الْأَعْمَالِ سَائِمَةٌ
وَإِنْ هِيَ اسْتَحَلَّتِ الْمَرْعَى فَلَا نُسِيمِ

Nefsüñi qahr idegör kim ‘amelüñ cevlan kıla
Yoğsa tābi’ olur iseñ getirür cāna sitem

20.

كَمْ حَسَنَتْ لَذَّةَ الْمَرْءِ قَاتِلَةً
مَنْ حَيْثُ لَمْ يَدْرِ إِنَّ السَّمَّ فِي الدَّسَمِ

Nice tatlu loğma var kim öldürür ol yiyeni
Hırs ile el şunmağıl kim nā-geh olur derd ü sem

21.

وَإِخْشَ الدَّسَائِسَ مِنْ جُوعٍ وَمِنْ شَبَعٍ
فَرُبَّ مَخْمَصَةٍ شَرٌّ مِنَ التُّخْمِ

Korq nefsiñ hīlesinden aç u ‘uryān beslegil
Açlığı yegdür anuñ çok yiyüp olmağdan tuhem

22.

وَاسْتَفْرَغَ الدَّمْعَ مِنْ عَيْنٍ قَدْ اِمْتَلَأَتْ
مِنَ الْمَحَارِمِ وَالرَّمِّ حَمِيَةَ النَّدَمِ

Dā’im istiğfār ile gözüñ yaşın toprağa saç
Cürm ile ol hāzrete olup mülāzım kıl nedem

23.

وَخَالَفَ النَّفْسَ وَالشَّيْطَانَ وَاعْصِيَهُمَا
وَإِنْ هُمَا مَحْضَاكَ النَّصْحَ فَاتَّهِمِ

Nefs ile şeytāna uyma sözlerine kıl hilāf
Ger saña pend ideler sözlerini bil müttehem

24.

وَلَا تُطِعْ مِنْهُمَا خَصْمًا وَلَا حَكَمًا
فَأَنْتَ تَعْرِفُ كَيْدَ الْخَصْمِ وَالْحَكْمِ

Bu ikinüñ sözlerin işitmegil olma muṭī’
Çün bilirsin keydlerin ger haşm olalar ger hākem

25.

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْ قَوْلٍ بِلا عَمَلٍ
لَقَدْ نَسَبْتُ بِهِ نَسْلًا لِذِي عَفْمٍ

Nef' olmayan sözümden kılarım her dem rücu'
Cehl imiş oğlan dilemek 'avret olıcağ' 'aşam

26.

أَمَرْتُكَ الْخَيْرَ لَكِنْ مَا انْتَمَرْتُ بِهِ
وَمَا اسْتَقَمْتُ فَمَا قَوْلِي لَكَ اسْتَقِمِ
Saña hayr işle didüm illā ki ben işlemedüm
İstikāmet itmeyüben didügümü tutmazam

27.

وَلَا تَرَوْدُنْتُ قَبْلَ الْمَوْتِ نَافِلَةً
وَلَمْ أَصَلِّ سِوَى فَرَضٍ وَلَمْ أَصُمِ
Ölmeden nāfileden 'uqbāya itmedüm yarağ
Farz içinde hem mukaşşır 'amelüm yokdur n'idem

28.

ظَلَمْتُ سُنَّةَ مَنْ أَحْبَبِي الظَّلَامَ إِلَى
أَنْ اسْتَنْكَتُ قَدَمَاهُ الضَّرَّ مِنْ وَرَمِ
Nefsüme zulm eyleyüp sünnetlerin kodum anuñ
Kim giceler ayağı turmağdan olurdu verem

29.

وَشَدَّ مِنْ سَعْبِ أَحْسَاءَهُ وَطَوَى
تَحْتَ الْحِجَارَةِ كَثْفًا مُثْرَفَ الْأَدَمِ
Taş bağlardı acıhsa şol mübārek cismine
Şarf iderdi Hâk yolına gelse dīnār u derem

30.

وَرَاوَدْتُهُ الْجِبَالَ الشُّمُّ مِنْ ذَهَبِ
عَنْ نَفْسِهِ فَأَرِيهَا أَيُّمَا شَمِّمِ
Tağlar altun gibi 'arz oldu kim ola kabül
Yüzini döndürdi andan Muştafā hayru'l-ümem

31.

وَأَكَدْتُ زُهْدَهُ فِيهَا ضَرُورَتُهُ
إِنَّ الضَّرُورَةَ لَا تَعْدُو عَلَى الْعِصَمِ
Terk-i dünyā itdügince artururdu zühdini
Hiç zarüret çekmez idi gönline gelmezdi gam

32.

وَكَيفَ نَدَعُو إِلَى الدُّنْيَا ضَرُورَةً مَنْ
لَوْلَاهُ لَمْ تَخْرُجِ الدُّنْيَا مِنَ الْعَدَمِ
Nice olaydı zarüret itmedi dünyāya meyl
Ol dikilmeseydi dünyā kıala idi der-'adem

33.

مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ وَالثَّقَلَيْنِ
وَالْفَرِيقَيْنِ مِنْ عَرَبٍ وَمِنْ عَجَمِ
İftihār-ı her dü-'ālem şāhib-i tāt u livā
Hāğkı bātıldan seçici a'lem ü 'Arb u 'Acem

34.

نَبِيُّنَا الْأَمْرُ النَّاهِي فَلَا أَحَدٌ
أَبْرَ فِي قَوْلٍ لَا مِنْهُ وَلَا نَعَمَ

Âmir ü nâhî hem oldur togru sözlü Haq Resûl
Mişli yokdur togrulukda râst söze dir ne'am

35.

هُوَ الْحَبِيبُ الَّذِي تُرَجَى شَفَاعَتُهُ
لِكُلِّ هَوْلٍ مِنَ الْأَهْوَالِ مُقْتَجِمٌ

Ol Habîbdür ol ki oldı halka hoş ümmîdgâh
Rüz-ı maşşerde şefâ'at kılısar halka behem

36.

دَعَا إِلَى اللَّهِ فَالْمُسْتَمْسِكُونَ بِهِ
مُسْتَمْسِكُونَ بِحَبْلِ غَيْرِ مُنْقَصِمٍ

Da'vet itdi halkı Haqka her ki bî'at itd'aña
Urdı el hablu'l-metîne ellerini öperem

37.

فَاقَ النَّبِيِّينَ فِي خُلُقٍ وَفِي خُلُقٍ
وَلَمْ يُدْأُوهُ فِي عِلْمٍ وَلَا كَرَمٍ

Bihter-i peygamberândur hilkatı hulkı güzel
'İlm ile hem muttaşifdur hilm ile ehl-i kerem

38.

وَكَلُّهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ مُلْتَمِسٌ
غَرْفًا مِنَ الْبَحْرِ أَوْ رَشْفًا مِنَ الدِّيمِ

Halk-ı 'âlem ol Nebîden eylediler iltimâs
Kaatre-i deryâ-yı 'ilm ü şerbeti zâb? diyem

39.

وَوَاقِفُونَ لَدَيْهِ عِنْدَ حَدِّهِمْ
مِنْ نُقْطَةِ الْعِلْمِ أَوْ مِنْ شَكْلَةِ الْحِكْمِ

Her kişi haddince 'ilm ehli şanur kend'özini
Noqtaca ola ya 'ilmi yâhu ola dağı kem

40.

فَهُوَ الَّذِي تَمَّ مَعْنَاهُ وَصُورَتُهُ
ثُمَّ اصْطَفَاهُ حَبِيبًا بَارِئُ النَّسَمِ

Şüret-i ma'nîde hulkdan Haq anı itdi tamâm
Sevdi hem maḥlûk içinde Hâlık u rûḥ-ı nešem

41.

مُنْرَةً عَنْ شَرِيكِ فِي مَحَاسِنِهِ
فَجَوْهَرُ الْحُسْنِ فِيهِ غَيْرُ مُنْقَسِمٍ

Pâkdür meḥâsininde hem şerîki yok durur
Cevher-i hüsn-i Muḥammed gayra olmadı kısım

42.

دَعَا مَا ادَّعَتْهُ النَّصَارَى فِي نَبِيِّهِمْ
وَاحْكُمُ بِمَا شِئْتُمْ مَدْحًا فِيهِ وَاحْكُمُ

Ol ki tersâlar didiler 'İsî hakkında demüñ
Seyyidüñ medhîni söyle söyleyicek ey hakem

43.

وَأَنْسُبُ إِلَى ذَاتِهِ مَا شِئْتِ مِنْ شَرَفٍ
وَأَنْسُبُ إِلَى قَدْرِهِ مَا شِئْتِ مِنْ عِظَمٍ
Nisbet anuñ zātına it ne dilerseñ ez-şeref
Nisbet anuñ qadrine kıl ne dilerseñ ez-izam

44.

فَإِنَّ فَضْلَ رَسُولِ اللَّهِ لَيْسَ لَهُ
حَدٌّ فَيُعْرَبُ عَنْهُ نَاطِقٌ بِفَمٍ
Muştafānuñ cāhı ile fazlınıñ hıç haddi yok
Dil kanı anuñ kemālin vaşf ide bî-pîş ü kem

45.

لَوْ نَاسَبَتْ قَدْرَهُ آيَاتُهُ عِظَمًا
أَخْيَى اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرَّمَمِ
Kadr-i 'ālīdür anuñ hem mu'cizātıdır 'azīm
İsmi ile dirilürdi mürde olmışken rimem

46.

لَمْ يَمْتَحِنَا بِمَا تَعَيَّى الْعُقُولُ بِهِ
حِرْصًا عَلَيْنَا فَلَمْ تَرْتَبْ وَلَمْ نَهْمِ
Ol ki ne emr itdi 'aqla tıtdı zāyi' itmedi
Hırş gösterdi 'ilāca bî-gümān ü bî-nihem

47.

أَعْيَى الْوَرَى فَهَمْ مَعْنَاهُ فَلَيْسَ يَرَى
لِلْقُرْبِ وَالْبُعْدِ فِيهِ غَيْرُ مُنْفَجِمٍ
'Ākilān hayrān olupdur ma'nīsinde Aḥmedüñ
Ehl-i 'ālem cümle 'āciz uramaz vaşfında dem

48.

كَالشَّمْسِ تَطْهَرُ لِلْعَيْنَيْنِ مِنْ بُعْدٍ
صَغِيرَةٍ وَتُكَلُّ الطَّرْفَ مِنْ أَمَمٍ
Mişli güneş gibidür aḥveller anı göremez
Gözler aña baqduğınca hıyre olur min-emem

49.

وَكَيْفَ يُدْرِكُ فِي الدُّنْيَا حَقِيقَتَهُ
قَوْمٌ نَبِيًّا تَسَلُّوا عَنْهُ بِالْحُلْمِ
Ehl-i dünyā şol kadar bile haqıqatin anuñ
Uyqusında genc bulup ola düşinde muğtenem

50.

فَمَبْلَغُ الْعِلْمِ فِيهِ أَنَّهُ بَشَرٌ
وَأَنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللَّهِ كُلِّهِمْ
Meblağ-ı 'ilm ol durur hem efzal-i hayru'l-beşer
Bihterîn-i enbiyādur hem resül-i muḥteşem

51.

وَكُلُّ آيٍ أَتَى الرَّسُلَ الْكَرَامَ بِهَا
فَإِنَّمَا اتَّصَلَتْ مِنْ نُورِهِ بِهِمْ

Gerçi mecmû'-ı rüsüller mu'cizât gösterdiler
Muştafâ nûrından irdi kâmusına lâ-cerem

52.

فَاتَّهَ شَمْسُ فَضْلٍ هُمْ كَوَاكِبُهَا
يُظْهِرْنَ أَنْوَارَهَا لِلنَّاسِ فِي الظُّلَمِ

Ol güneşdür fazl ile seyyâre gibi gayrılar
Gün toğıncağ 'âleme yıldız kalur ender zülem

53.

أَكْرَمَ بِخُلُقِ نَبِيِّ زَانَهُ خُلُقُ
بِالْحُسْنِ مُسْتَمِلٍ بِالْبِشْرِ مُنْسِمِ

Ne güzeldür hilkati vü hulkı zîbâdur anuñ
Hüsni ile hem müştemildür beşr ile hem müttesem

54.

كَالزَّهْرِ فِي تَرْفٍ وَالْبَدْرِ فِي شَرْفٍ
وَالْبَحْرِ فِي كَرَمٍ وَالذَّهْرِ فِي هَمَمٍ

Cism-i nâzûk yâsemenden kâdr[i] hem aydan şerîf
Bağr gibidür keremde dehr gibidür himem

55.

كَأَنَّهُ وَهُوَ فَرْدٌ مِنْ جَلَالَتِهِ
فِي عَسْكَرٍ حِينَ تَلْقَاهُ وَفِي حَسَمِ

Ululukda şöyle yektâ idi hemçün bed-rây
Şâd olurdu göricek leşker ü hayl ü haşem

56.

كَأَنَّمَا اللُّوْلُؤُ الْمَكْنُونُ فِي صَدْفٍ
مِنْ مَعْدِنِي مَنْطِقِي مِنْهُ وَمُبْتَسِمِ

Güyyâ kim dürr-i meknûn idi ağzında diş
'Âleme dürler nişâr kıılır idi açduğda fem

57.

لَا طِيبَ يَعْدِلُ تَرْبًا ضَمَّ أَعْظَمَهُ
طُوبَى لِمُنْتَشِقِي مِنْهُ وَمُلْتَمِ

Ravzası toprağınuñ koğusu gibi yok koğuşu
Bağtlu şol cân ki anı koğulayup öpdi hem

58.

أَبَانَ مَوْلِدُهُ عَنْ طِيبِ عُنْصُرِهِ
يَا طِيبَ مُبْتَدَأِ مِنْهُ وَمُخْتَمِّ

Anası toğuricağ zât-ı şerîfin gördiler
Pâk adı hoş ibtidâsı pâk oldu muhtetem

59.

يَوْمَ تَفَرَّسَ فِيهِ الْفُرْسُ أَنَّهُمْ
قَدْ أَنْذَرُوا بِحُلُولِ الْبُؤْسِ وَالنِّقَمِ

Ḳavm-i Fā[r]sī ol günü bildi ki n'ola hālleri
Mihnet ü derd ü belā irişicekdür çok naḳam

60.

وَبَاتَ أَيُّوَانُ كِسْرَى وَهُوَ مُنْصَدِّعٌ
كَثْمَلِ أَصْحَابِ كِسْرَى غَيْرَ مُلْتَمِّمِ

Ṭāḳ-ı Kisrā çün ḥarāb oldı toğıcaḳ ol Resūl
Tārumār oldı cemī'-i leşker ü ḥayl ü ḥaşem

61.

وَالنَّارُ خَامِدَةٌ الْأَنْفَاسِ مِنْ أَسْفِ
عَلَيْهِ وَالنَّهْرُ سَاهِي الْعَيْنِ مِنْ سَدَمِ

Āteş-i gebrān yandı gama düşdi kāfirān
Ḥuşk oldı çeşmler hem ḳurudı cūy-ı Sedem

62.

وَسَاءَ سَاوَةٌ أَنْ غَاضَتْ بُحَيْرَتُهَا
وَرُدَّ وَارِدُهَا بِالْغَيْظِ حِينَ ظَمِي

Sāve ḡamgīn oldı çün gördi ki deryā ḳurudı
Hep şusuz döndi [...] ⁴³ bā-derd ü ḡam

63.

كَأَنَّ بِالنَّارِ مَا بِالمَاءِ مِنْ بَلَلٍ
حُزْنَا وَبِالمَاءِ مَا بِالنَّارِ مِنْ ضَرَمِ

Gūyiyā ol od yirinde bir şu var idi şovuk
Ḡamdan āteş gibi oldı issilikde ez-żaram

64.

وَالجِنَّ تَهْتَفُ وَالْأَنْوَارَ سَاطِعَةً
وَالْحَقُّ يَطْهَرُ مِنْ مَعْنَى وَمِنْ كَلِمِ

Leşker-i şeytān fiḡān itdi ḳamu endūh ile
Nūr-ı Ḥaḳ tābān zi-ma'nī kelim şūd dem-be-dem

65.

عَمُوا وَصَمُّوا فَأَعْلَانُ الْبِشَائِرِ لَمْ
تُسْمَعْ وَبَارِقَةٌ الْإِنْدَارِ لَمْ تُسْمِعْ

Kör ü şaḡır oldılar işitmediler Ḥaḳ sözi
Çekdiler ḥavf u meşakḳat rencleri olmadı kem

66.

مِنْ بَعْدِ مَا أَخْبَرَ الْأَقْوَامَ كَاهِنُهُمْ
بِأَنَّ دِينَهُمُ الْمُعْوجَّ لَمْ يَفُتْ

Bundan öñdin kāhinān ḥaber virürdi bunlara
Eger ola dīnūñüz ṭurmaya hem ola 'adem

67.

وَبَعْدَمَا عَابَتُوا فِي الْأَفْقِ مِنْ شُهْبِ
مُنْقَضَةٍ وَفَقَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ صَنَمِ

Şaçılurdı āsumāndan dīvlerūñ evine od
Yir yüzinde ser-nigūn olup yatur idi şanem

⁴³ [...]:

68.

حَتَّىٰ غَدَا عَنْ طَرِيقِ الْوَحْيِ مُنْهَزِمٌ
 مِنَ الشَّيَاطِينِ يَقْفُوا إِثْرَ مُنْهَزِمٍ
 Toğrı yoldan dön diyü ez-cümle āvāre olup
 Der-pençe ol la 'inūñ yügrüşiben ez-hezem⁴⁴

69.

كَأَنَّهُمْ هَرَبًا أَبْطَالُ أَبْرَهَةَ
 أَوْ عَسْكَرٌ بِالْحَصَىٰ مِنْ رَاحَتَيْهِ رُمِي
 'Asker-i Ebrehe gibi kaçdı güyiyā bular
 Yāhu şol leşker gibi kim bir avuç hāk atdı ham

70.

نَبِّدَا بِهِ بَعْدَ تَسْبِيحِ بَيْطِنِهِمَا
 نَبْدَ الْمُسْبِحِ مِنْ أَحْشَاءِ مُلْتَقِمٍ
 Ba'de tesbîhini atdı şuya avcıyla Resûl
 Yûnus-ı müsebbihî hût nice atdı ez-şikem

71.

جَائَتْ لِدَعْوَتِهِ الْأَشْجَارُ سَاجِدَةً
 تَمْشِي إِلَيْهِ عَلَى سَاقِ بِلَا قَدَمٍ
 Da'vetine geldi ağaç yüz urup kıldı sücûd
 Yüridi Seyyide karşı sāk ile bî-kadem

72.

كَأَنَّمَا سَطَرَتْ سَطْرًا لِمَا كَتَبَتْ
 فُرُوعَهَا مِنْ بَدِيعِ الْخَطِّ فِي اللَّقَمِ
 Döndi ağaç şāh ile yirde haţ çekdi bedi'
 Şöyle kim kâtib yazar levh üstine tutup qalem

73.

مِثْلُ الْعَمَامَةِ أَنَّى سَارَ سَائِرَةٌ
 تَقِيهِ حَرًّا وَطَيْسٍ لِلْهَجِيرِ حَمِي
 Nireye seyr itse Seyyid baş üzre bir bulut
 Seyr iderdi saqlayup şovuqda vü ıssıda hem

74.

أَفْسَمْتُ بِالْقَمَرِ الْمُنْتَشِقِ إِنَّ لَهُ
 مِنْ قَلْبِهِ نِسْبَةَ مَبْرُورَةِ الْقَسَمِ
 Şol ay için anda'çarum şakq olup dindi temām
 Vardı gönülünde nisbet rāst eyledi qasem

75.

وَمَا حَوَى الْعَارُ مِنْ خَيْرٍ وَمِنْ كَرَمٍ
 وَكُلُّ طَرْفٍ مِنَ الْكُفَّارِ عَنْهُ عَمِي
 Büridi hayr ile gāri her tarafından ol Resûl
 Görmedi kâfirler anı gözleri kör oldu hem

⁴⁴ hezem: hezem Nüşa.

76.

فَالصِّدْقُ فِي الْعَارِ وَالصِّدِّيقُ لَمْ يَرَمَا
وَهُمْ يَقُولُونَ مَا بِالْعَارِ مِنْ أَرَمِ

Şıdk-ı Şıddîk ile gârda görmediler bunları
İtdi kâfirler ki bunda kimse yokdur müktenem

77.

ظَنُّوا الْحَمَامَ وَظَنُّوا الْعَنْكَبُوتَ عَلَى
خَيْرِ الْبَرِّيَّةِ لَمْ تَنْسُجْ وَلَمْ تَحْمِ

Perde urdı 'ankebüt geldi gügercin kodı beyz
Döndi kâfirler o yirden çekdiler derd ile ğam

78.

وَقَايَةُ اللَّهِ أَغْنَتْ عَنْ مُضَاعَفَةِ
مِنَ الدُّرُوعِ وَعَنْ عَالٍ مِنَ الْأَطْمِ

Haq Te 'âlâ düşmenüñ mekrinden anı sakladı
Ne zırhı oldu vü hâcet ne siper ne ğod 'alem

79.

مَا سَامَنِي الدَّهْرُ ضَيْمًا وَاسْتَجَرْتُ بِهِ
إِلَّا وَنِلْتُ جَوَارًا مِنْهُ لَمْ يُضْمِ

Zahmeti irdükçe dehrüñ andan istedüm emân
Her belâdan kurtulup ğamdan ğalâşlık bulmuşam

80.

وَلَا التَّمَسْتُ غَنَى الدَّارَيْنِ مِنْ يَدِهِ
إِلَّا اسْتَلَمْتُ النَّدَى مِنْ خَيْرِ مُسْتَلَمِ

İki 'âlem ni 'metinden nâ-geh itdüm iltimâs
Buldum andan yeg ne ki itdüm taleb daĥı'sterem

81.

لَا تُنْكِرِ الْوَحْيَ مِنْ رُؤْيَاهُ إِنَّ لَهُ
قَلْبًا إِذَا نَامَتِ الْعَيْنَانِ لَمْ يَنَمْ

Münker olma vaĥyine peygamberüñ âvîz diyü
Gözleri uyĥuya varur göñlüdür bîdâr hem

82.

وَدَاكَ حِينَ بُلُوغٍ مِنْ نُبُوتِهِ
فَلَيْسَ يُنْكِرُ فِيهِ حَالٌ مُخْتَلِمِ

Vaĥy kim gelürdi Haqdan ĥîn-i evvelde aña
Münker olma hem gelürdi vaqt-i hâl-i muhtelem

83.

تَبَارَكَ اللَّهُ مَا وَحْيِي بِمُكْتَسَبِ
وَلَا نَبِيِّ عَلَى غَيْبِ بِمُنْتَهَمِ

Bâ-ğader Haqdur anuñ vaĥyi degüldür kesb ilen
Hem Resüli olmadı vü ğıybet ile müttehem

84.

كَمْ أَبْرَأْتُ وَصَبًّا بِاللَّمْسِ رَاحَتُهُ
وَأَطْلَقْتُ أَرْبَا مِنْ رَبْفَةِ اللَّمَمِ

Her kimi kim eli ile şıgadıysa ol Resûl
Rencine irdi şifâ kırtuldu mecnûn ez-lemem

85.

وَأَحْيَيْتِ السَّنَةَ الشَّهْبَاءَ دَعْوَتُهُ
حَتَّى حَكَّتْ عُرَّةً فِي الْأَعْصُرِ الدُّهُمِ
Da 'veti anuñ cihānuñ tarlıgın ref' eyledi
Yüzi nūrından ziyā irdi yire gitdi dühem

86.

بِعَارِضٍ جَادٍ أَوْ خَلَّتِ الْبِطَاحَ بِهَا
سَيِّبًا مِنَ الْيَمِّ أَوْ سَيْلًا مِنَ الْعَرَمِ
Yağmur anuñ da 'vetiyle yağdı taldı vād'ler
Diye idüñ bu deñiz mi yoksa ya seyl-i 'Arim

87.

دَعْنِي وَوَصْفِي آيَاتٍ لَهُ ظَهَرَتْ
ظُهُورُ نَارِ الْقَرَى لَيْلًا عَلَى عِلْمِ
Tut kulağın mu 'cizātın ideyüm rüşen anuñ
Niçe kim od şu 'le virür gice bir fark-ı ekem

88.

فَالدُّرُّ يَزِدَادُ حُسْنًا وَهُوَ مُنْتَضِمٌ
وَأَلَيْسَ يَنْفَعُ قَدْرًا غَيْرَ مُنْتَضِمِ
İncü ger ipe dizilse hüsün artuğ gösterür
Vezne nazm olmasa dağı kadri olmaz hîç kem

89.

فَمَا تَطَاوَلَ أَمَالُ الْمَدِيحِ إِلَى
مَا فِيهِ مِنْ كَرَمِ الْأَخْلَاقِ وَالشَّيْمِ
Muştafâ medhine her ne söyler isem çok degül
Zîra aña yakın oldu hulû u ihsân u şiyem

90.

آيَاتُ حَقِّ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثَةٌ
قَدِيمَةٌ صِفَةُ الْمُوصُوفِ بِالْقَدَمِ
Nā-geh āyet geldi Hâkdan hâk durur muhkem dürür
Hem kadîmdür ehl-i sünnet vaşf idüpdür ber-kıdem

91.

لَمْ تَقْتَرِنِ بَزْمَانٍ وَهِيَ تُخْبِرُنَا
عَنِ الْمَعَادِ وَعَنْ عَادٍ وَعَنْ إِرَمِ
İktirānumuz yoğ iken sâbit idi ol bize
Ol haber virdi ma'âddan dağı ez- 'Âd u İrem

92.

دَامَتْ لَدَيْنَا فَفَاقَتْ كُلَّ مُعْجَزَةٍ
مِنَ النَّبِيِّينَ إِذْ جَاءَتْ وَلَمْ تَدْمِ
Bize bākî kaldı anuñ mu 'cizātı çok durur
Andan özge gayrılar nişân kıomadı ber-ümem

93.

مُحَكَّمَاتٌ فَمَا يُبَيِّنَنَّ مِنْ شُبِّهِ

لِذِي شِقَاقٍ وَمَا يُبَغِّينَنَّ مِنْ حَكَمٍ

Berk dürür aḥbâr-ı Kur'an şübhe kımaz kimsede
Cümle elfâzından anuñ görünür nür-ı hikem

94.

مَا حُورِبَتْ قَطُّ إِلَّا عَادَ مِنْ حَرْبٍ

أَعْدَى الْأَعَادِي إِلَيْهَا مُلْقَى السَّلَامِ

Kim ki Qur'an ile ceng itmege geldi döndiler
'Acz gösterdi 'adûlar yalvarup itdi selem

95.

رَدَّتْ بَلَاغَتُهَا دَعْوَى مُعَارِضِهَا

رَدَّ الْعَيُورُ يَدَ الْجَانِي عَنِ الْحَرَمِ

Hem belâgati anuñ tard eyledi mu'arızın
Şöyle redd eyler gayürü dest-i cânı ez-ḥarem

96.

لَهَا مَعَانٍ كَمَوْجِ الْبَحْرِ فِي مَدَدٍ

وَفَوْقَ جَوْهَرِهِ فِي الْحُسْنِ وَالْقِيمِ

Mevc-i deryâ gibidür mededde ma'nîsi anuñ
Dürr-i deryâ güzeldür hüsn-i ânuñ der-kiyem

97.

فَمَا تُعَدُّ وَلَا تُحْصَى عَجَائِبُهَا

وَلَا تُسَامُ عَلَى الْإِكْتَارِ بِالسَّامِ

Çok 'acâ'ib var durur Qur'ânda gelmez sağışa
Kim ki anı çok okursa girmeye hergiz se'em

98.

إِنْ تَتَلَّهَا خِيفَةً مِنْ حَرِّ نَارٍ لَطَى

أَطْفَآتُ نَارٍ لَطَى مِنْ وَرْدِهَا الشَّبِيمِ

Ger şamunuñ âteşinden korkup okursañ anı
Söyine şamunuñ odı yaqmaya v'ola şicem

99.

فَرَّتْ بِهَا عَيْنٌ قَارِيهَا فَقُلْتُ لَهُ

لَقَدْ ظَفِرْتَ بِحَبْلِ اللَّهِ فَاغْتَصِمِ

Açılır Qur'an okuyanuñ gözi didi añâ
Bulıcağ ḥablu'l-metîni berk tüt ey mu'taşam

100.

كَأَنَّهَا الْحَوْضُ تَبْيِضُ الْوُجُوهُ بِهِ

مِنْ الْعُصَاةِ وَقَدْ جَاؤُهُ كَالْحَمَمِ

Anı hırz bil okuyanuñ yüzi olur şöyle ağ
Gerçi kim 'âsî gelür yüzi kara hem-çün ḥumem

101.

وَكَالصِّرَاطِ وَكَالْمِيزَانِ مَعْدِلَةٌ

فَالْقِسْطُ مِنْ غَيْرِهَا فِي النَّاسِ لَمْ يَفُتْ

Doğrulukda hem şirâtdur ‘adl ile mîzândur ol
Andan özge doğrulukda görmediler bîş ü kem

102.

لَا تَعْجَبَنَّ لِحَسُودٍ رَاحَ يُنْكِرُهَا
تَجَاهُلًا وَهُوَ عَيْنُ الْحَاذِقِ الْفَهْمِ

Ger hasūd inkār iderse sen anı ‘acebleme
Ol tecāhül ider ü lîkin eyüdüdür der-fihem

103.

قَدْ تُنْكِرُ الْعَيْنُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ
وَيُنْكِرُ الْفَمُّ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ

Güneşüñ zū’ma inkār ider ü remedlü göz
Ağzına acı gelür tatlu hoş āb içse seķam

104.

يَا خَيْرَ مَنْ يَمَّمُ الْعَافُونَ سَاحَتَهُ
سَعْيًا وَفَوْقَ مَثُونِ الْأَيْتُقِ الرُّسْمِ

Ey hayırlu cümle halk kaşd itdi muhtāc sāhaña
Sa’y ilen irişmege hemçün şütür-ı bād-dem

105.

وَمَنْ هُوَ الْأَيَّةُ الْكُبْرَى لِمُعْتَبِرٍ
وَمَنْ هُوَ النِّعْمَةُ الْعُظْمَى لِمُعْتَنِمٍ

Vardur anda hoş ‘alāmet görünür ulu nişān
Vardur anda ni‘met-i ‘uzmā ki yoķdur buhl hem

106.

سَرَيْتَ مِنْ حَرَمٍ لَيْلًا إِلَى حَرَمٍ
كَمَا سَرَى الْبَيْدُ فِي دَاجٍ مِنَ الظُّلَمِ

İtdi seyrān Mekkenen gicede tā Aķşāya dek
Niçe kim bedr olmuş ay seyrān ider andan zulem

107.

Nüh felekden yukaru gitdi hemān sā‘at Resül
[...] ⁴⁵ diyü yürüdi Cebre’îl anda behem

108.

Cebre’îl ķaldı maķāmında Resül oldı revān
Geçüben biñ biñ hiçāblar ‘arşa irürdi ķadem

109.

وَبَيْتَ تَرْقَى إِلَى أَنْ نَلْتِ مُنْزَلَةً
مِنْ قَابِ قَوْسَيْنِ لَمْ تُدْرِكْ وَلَمْ تُرْمِ

Oradan itdi teraķķī kabe ķavseyne irüp
Kimse idrāk eylemez ne gördüğün ol muhterem

110.

وَقَدَّمَكَ جَمِيعُ الْأَنْبِيَاءِ بِهَا
وَالرُّسُلُ تَقْدِيمَ مَخْدُومٍ عَلَى خَدَمِ

⁴⁵ [...] طرقت:

Hem cemî' -i enbiyâdan ol teḳaddüm eyledi
Yuḳaruda aṣaḡada ḳomadı geḳmege hem

111.

وَأَنْتَ تَخْتَرُقُ السَّبْعَ الطَّبَاقَ بِهِمْ
فِي مَوْكِبٍ كُنْتَ فِيهِ صَاحِبَ الْعِلْمِ
Rütbetiyle yakın olup kimse anı geḳmedi
Cümlesinüñ arasında oldu ol şâhib-‘alem

112.

كَيْمَا تَفُورَ بِوَصْلِ أَيِّ مُسْتَبِرٍ
عَنِ الْعُيُونِ وَسِرِّ أَيِّ مُكْتَمٍ
Bir maḳāma irdi pinhān ḥalk gözinden müstetir
Sırr-ı pinhān bildi hem kim vaşfa gelmez müktetem

113.

فَحَزَّتْ كُلَّ فَخَّارٍ غَيْرَ مُشْتَرِكٍ
وَجَزَّتْ كُلَّ مَقَامٍ غَيْرَ مُرَدَّحِمٍ
Her ululuḡı ki cem' itdi degüldi müşterek
Her maḳāma kim varurdu olmaz idi müzdeḥam

114.

وَجَلَّ مَقْدَارُ مَا أُؤَلِّيتَ مِنْ رُتَبٍ
وَعَزَّ إِدْرَاكُ مَا أُؤَلِّيتَ مِنْ نِعَمٍ
Ġāyet uludur irişen aña faẓl u meretebe
Hem daḡı ‘izzetlödür Ḥaḳdan ne kim geldi ni‘am

115.

بُشْرَى لَنَا مَعْشَرَ الْإِسْلَامِ إِنَّ لَنَا
مِنَ الْعِنَايَةِ رُكْنًا غَيْرَ مُنْهَدِمٍ
Muştuluk olsun bize hem mü‘şir-i İslām bizüz
Hem ‘ināyâtından anuñ oldu rükn irmez hedem

116.

لَمَّا دَعَا اللَّهُ دَاعِيَنَا لِطَاعَتِهِ
بِأَكْرَمِ الرُّسُلِ كُنَّا أَكْرَمَ الْأُمَمِ
Ḥaḳ bizi ṫā‘atına oḳıdı gönderdi Resül
Ekrem-i ḥayru’r-rüsül ol oldu biz ḥayru’l-ümem

117.

رَاعَتْ قُلُوبَ الْعَدَى أَنْبَاءُ بَعَثْتِهِ
كَنْبَاءً أَجْفَلَتْ غُفْلًا مِنَ الْعَنَمِ
Göñlini düşmenlerüñ ḳorḳutdı aḡbār-ı Resül
Şöyle kim rāz işidicek nā-geh ürkerdi ḡanem

118.

مَا زَالَ يَلْقَاهُمْ فِي كُلِّ مُعْتَرِكٍ
حَتَّى حَكُوا بِالْقَنَا لَحْمًا عَلَى وَضَمٍ
Düşmene gitdükçe dā‘im ceng içinde düşmenüñ
Etini nīze başıyla ṫoḡrar idi der-vażam

119.

وَدُّوا الْفِرَارَ فَكَادُوا يَغْبِطُونَ بِهِ
أَشْلَاءَ شَأَلْتُ مَعَ الْعِقْبَانِ وَالرَّحِمِ

Leşker-i düşmen severdi kaçmak anı göricek
Ehl-i İslâm anlara üşürdi şöyle kim raḥam

120.

تَمْضِي اللَّيَالِي وَلَا يَدْرُونَ عِدَّتَهَا
مَا لَمْ تَكُنْ مِنْ لَيَْالِي الْأَشْهُرِ الْحُرْمِ

Niçe gice geçdi kim bilmedi hîç kimse 'aded
Ol ğazâda niçe geçdi leyle-i mâh-ı ḥarem

121.

كَأَنَّمَا الدِّينُ ضَيْفٌ حَلَّ سَاحَتَهُمْ
بِكُلِّ قَرْمٍ إِلَى لَحْمِ الْعِدَى قَرْمِ

Güiyâ kim dîn konuḡ gibi irişdi sâḥaya
Niçe kim konuḡ umar k'ola diyü laḥm-ı ganem

122.

يَجْرُ بَحْرَ حَمِيسٍ فَوْقَ سَابِحَةٍ
يَرْمِي بِمَوْجٍ مِنَ الْأَبْطَالِ مُلْتَطِمِ

Çekdi leşker baḥr gibi kimi atlu kim yayan
Düşmene karşı vururdu her bahâdır döke dem

123.

مِنْ كُلِّ مُنْتَدِبٍ لِلَّهِ مُحْتَسِبِ
يَسْطُو بِمُسْتَأْصِلِ الْكُفْرِ مُصْطَلِمِ

Cümlesi Allâh için Haḡ yolına itdi ğazâ
Kökini küfrüñ ğazup küffâra itdiler sitem

124.

حَتَّى غَدَتَ مِلَّةُ الْإِسْلَامِ وَهِيَ بِهِمْ
مِنْ بَعْدِ غُرْبَتِهَا مَوْصُولَةُ الرَّجْمِ

Millet-i İslâm şevket tütuban oldu ḡavî
Dîn-i ğarîb idi çün ol âḥir oldu muḥterem

125.

مَكْفُؤَلَةٌ أَبَدًا مِنْهُمْ بِخَيْرِ أَبِ
وَخَيْرِ بَعْلِ فَلَمْ تَيْتَمِ وَلَمْ تَنِّمِ

Dîn bunlaruñ çü buldı atadan yeg anadan
Muḡkem oldu dînleri şirk ḡalmadı pāk oldu hem

126.

هُمُ الْجِبَالُ فَسَلَّ عَنْهُمْ مُصَادِمَهُمْ
مَاذَا رَأَوْا مِنْهُمْ فِي كُلِّ مُصْطَدِمِ

Ḥaġlara eyle su'âl kim anda ceng itdi bular
Diyeler ne gördiler ya niçe itdiler şadem

127.

وَسَلَّ حُنَيْنًا وَسَلَّ بَدْرًا وَسَلَّ أُحُدًا
فُصُولٌ حَتْفٍ لَهُمْ أَدَهَى مِنَ الْوَحْمِ

Hem Huneinden hem Bedirden hem Uhuddan kıl su'âl
Faşl söyleye bular kim katı ola ez-veham

128.

المُصْدِرِي الْبَيْضِ حُمْرًا بَعْدَ مَا وَرَدَتْ
مِنَ الْعِدَا كُلِّ مُسَوِّدٍ مِنَ اللَّمَمِ
Düşmenün kanı ile kızıl olur dağı kılıç
Şaçlarından aşğa dökülür idi yire dem

129.

وَالْكَاتِبِينَ بِسُمْرِ الْأَخْطِ مَا تَرَكَتْ
أَقْلَامُهُمْ حَرْفَ جِسْمٍ غَيْرِ مُنْعَجِمِ
Çideleri haç çekerdi tenlerinde anlaruñ
Bî-nuqaş şöyle ulaşmış görünür idi raqam

130.

شَاكِي السِّلَاحِ لَهُمْ سِيمَا تُمَيِّزُهُمْ
وَالْوَرْدُ يَمْتَأَزُ بِالسَّيْمَا عَنِ السَّلْمِ
Oldı simâları mümtâz ol silâh islerinüñ
Reng-i büy ile niçe gül oldı mümtâz ez-selem

131.

تُهْدِي إِلَيْكَ رِيَاخَ النَّصْرِ نَشْرَهُمْ
فَتَحَسَّبُ الزُّهْرَ فِي الْأَكْمَامِ كُلِّ كَمِي
Bâd-ı nuşret irgürür saña olaruñ sa'yini
Tağ başında niçe kim çiçek turur sâbit-ka-dem

132.

كَأَنَّهُمْ فِي ظُهُورِ الْخَيْلِ نَبْتُ رُبَا
مِنْ شِدَّةِ الْحَزْمِ لَا مِنْ شِدَّةِ الْحُزْمِ
Güyyâ kim arkasında atlaruñ bitmiş ağaç
Dinlerinde dağı muhkemdür ne kesret der-nesem

133.

طَارَتْ قُلُوبُ الْعِدَا مِنْ بَأْسِهِمْ قَرَقَا
فَمَا تُفَرِّقُ بَيْنَ النَّهْمِ وَالْبُهْمِ
Millet-i İslâmdan korkardı gönli düşmenün
Farq itmezlerdi anlar âdemi atdan o dem

134.

وَمَنْ تَكُنْ بِرَسُولِ اللَّهِ نُصْرَتُهُ
إِنْ تَلَّقَهُ الْأَسَدُ فِي آجَامِهَا تَجِمِ
Haq Resûlinden kime kim irişe luṭf u meded
Şîr eger karşı gelürse gönline düşmeye hem

135.

وَلَنْ تَرَى مِنْ وَلِيِّيٍّ غَيْرِ مُنْتَصِرٍ
بِهِ وَلَا مِنْ عَدُوِّ غَيْرِ مُنْقَصِمِ
Görmez idi dostların illâ ki bulmuşlar zafer
Görmez idi düşmenin cüz hür u gamgîn ü behem

136.

أَحَلَّ أُمَّتَهُ فِي حِرْزِ مِلَّتِهِ
كَاللَّيْتِ حَلَّ مَعَ الْأَشْبَالِ فِي أَجْمِ

Ümmetini kondurup hırzında sahladı Resül
Şöyle kim yavruların sahlardı arslandur ecem

137.

كَمْ جَدَلْتُ كَلِمَاتُ اللَّهِ مِنْ جَدَلٍ
فِيهِ وَكَمْ خَصَمَ الْبُرْهَانَ مِنْ خَصِمِ

Kim ki Qur'an ile haşm olup cedel itdi ise
Haşmını bürhân ile çaldı yire hem kıldı kem

138.

كَفَاكَ بِالْعِلْمِ فِي الْأُمِّيِّ مُعْجَزَةً
فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالتَّأْدِيبِ فِي الْيَوْمِ

Kāfî idi mu'cizâtlar gösterürdi evvel ol
Ümmî idi pür-hüner hem 'ilm çok ender? yütem

139.

حَدَمْتُهُ بِمَدِيحِ اسْتَقْبَالِ بِهِ
ذُنُوبَ عُمْرٍ مَضَى فِي الشَّعْرِ وَالْخِدْمِ

Hızmet itdüm medhine tā kim günāhum 'afv ola
Cürm ile şarf oldu 'ömrüm niçe hizmet iderem

140.

إِذْ قَلْدَانِي مَا تُخْشَى عَوَاقِبُهُ
كَأَنِّي بِهِمَا هَدَى مِنَ النِّعَمِ

Boynuma bend oldu 'işyān anuñ için korçaram
Güyyā kim şî'r-i hizmet oldu tuhfem ez-ni'am

141.

أَطَعْتُ غَيِّ الصَّبَا فِي الْحَالَتَيْنِ وَمَا
حَصَلْتُ إِلَّا عَلَى الْأَثَامِ وَالنَّدَمِ

Emrine itdi itā'at iki hâletde velî
Hâşıl itmedüm bi-ḥayr illā ki āşām u nedem

142.

فَيَا خَسَارَةَ نَفْسٍ فِي تِجَارَتِهَا
لَمْ تَشْتَرِ الدِّينَ بِالدُّنْيَا وَلَمْ تَسْمِ

Çok ziyān eyledi şol nefis işşını bilmedi
Terk idüp dünyâyı dîn kaydın yimez kim ölürem

143.

وَمَنْ يَبِيعُ أَجَلًا مِنْهُ بِعَاجِلِهِ
يَبِينُ لَهُ الْغَبْنُ فِي بَيْعِ وَفِي سَلْمِ

Her ki 'uqbāsını dünyāya şatar kıldur ziyān
Ġabn-i fâhiş dirler aña olıcağ bey' [ü] selem

144.

إِنْ آتِ دَنْبًا فَمَا عَهْدِي بِمُنْقِضِ
مِنَ النَّبِيِّ وَلَا حَيْلِي بِمُنْصَرِمِ

Ger günâh çok itdüm illâ ‘ahdin anuñ şımadum
Ol Nebî şer‘i ipine yapışup üzülmezem

145.

فَإِنَّ لِي ذِمَّةً مِنْهُ بِتَسْمِيَّتِي
مُحَمَّدًا وَهُوَ أَوْفَى الْخَلْقِ بِالذِّمَمِ

Vardur ‘ahdüm anuñ ile kim Muḥammeddür adı
Şâdıķu‘l-ķavl ol durur hem ‘ahdine ider zimem

146.

إِنْ لَمْ يَكُنْ فِي مَعَادِي أَخْذًا بِيَدِي
فَضْلًا وَإِلَّا فَقُلْ يَا زَلَّةَ الْقَدَمِ

Şâd olam maḥşerde ger fazl ire elüm tütıla
Vây bañadur ger şırât üzre ṭayanduram ķadem

147.

حَاشَاهُ أَنْ يُحْرِمَ الرَّاجِي مَكَارِمَهُ
أَوْ يَرْجِعَ الْجَارُ مِنْهُ غَيْرَ مُحْتَرَمٍ

Hâşa kim maḥrûm ola aña recâ iden ķişi
Yâ meķârîminden anuñ ola ğayr-ı muḥterem

148.

وَمُنْذُ أَلْزَمْتُ أَفْكَارِي مَدَائِحَهُ
وَجَدْتُهُ لِحَلَاصِي خَيْرَ مُلْتَرَمٍ

Şöyle kim meşğûl oldum medḥin itmege anuñ
Cân u dil şâd eyleyüp zevķ ü şafâlar bulmışam

149.

وَلَنْ يَفُوتَ الْغَيْبِي مِنْهُ يَدًا تَرِبَتْ
إِنَّ الْحَيَا يُنْبِتُ الْأَرْهَارَ فِي الْأَكْمِ

Ni‘ metinden ḥâlî olmaz elleri dervîşlerüñ
Niçe kim yağmurda çiçek biter olur der-ekem

150.

وَلَمْ أُرِدْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا الَّتِي اقْتَنَفْتُ
يَدًا زُهَيْرٍ بِمَا أَنْتَنِي عَلَى هَرَمِ

Mâl-i dünyâ istemezem el çeküp hemçün züfer
Muştafânuñ medḥine oldum mülâzım der-Herem

151.

يَا أَكْرَمَ الْخَلْقِ مَالِي مَنْ أَلُوذُ بِهِ
سِوَاكَ عِنْدَ حُلُولِ الْحَادِثِ الْعَمَمِ

Ekrem-i ḥalksın sığıncaķ yok saña illâ ki sen
Rûz-ı maḥşerde beni redd itme yâd it ‘aşîyem

152.

وَلَنْ يَضِيقَ رَسُولَ اللَّهِ جَاهُكَ بِي
إِذَا الْكَرِيمُ تَجَلَّى بِاسْمِ مُنْتَقِمِ

Câhuña ṭarlık irişmez benim ile yâ Resûl
İsm ile itse tecellî ol Kerîm olmaz niķam

153.

فَإِنَّ مِنْ جُودِكَ الدُّنْيَا وَضَرَّتْهَا
وَمِنْ عُلُومِكَ عِلْمَ اللُّوحِ وَالْقَلَمِ

Şemme-i cüduñdan oldı kâ'ināt küllî 'ıyān
Hem senüñ 'ilmüñle oldı 'ilm ile levh ü kalem

154.

يَا نَفْسُ لَا تَقْطِطِي مِنْ زَلَّةٍ عَظُمَتْ
إِنَّ الْكِبَائِرَ فِي الْغُفْرَانِ كَاللَّمَمِ

Kesmegil ey nefş recāñı rahmetinden Halkıñ
'Afv olıcağ hep günāhuñ maḥv olur hemçün lemem

155.

لَعَلَّ رَحْمَةً رَبِّي جِئِن يَفْسِمُهَا
تَأْتِي عَلَى حَسَبِ الْعِصْيَانِ فِي الْقِسْمِ

Rahmetin 'aşilere kısmet idicek ol İlāh
Umaruz 'ısyānumuzdan gele artuğ der-ķısem

156.

يَا رَبِّ وَاجْعَلْ رَجَائِي غَيْرَ مُنْعَكِسٍ
لَدَيْكَ وَاجْعَلْ حِسَابِي غَيْرَ مُنْخَرَمٍ

'Aksine döndürme yā Rab sen recāmı kıl kabül
Halk-ı 'ālem ḥaşr olıcağ ben ḥisāb āsān virem

157.

وَالطُّفَّ بِعَبْدِكَ فِي الدَّارَيْنِ إِنَّ لَهُ
صَبْرًا مَتَى تَدْعُهُ الْأَهْوَالُ يَنْهَزِمُ

Luṭf it kuluña yā Rab iki 'ālemde anuñ
Şabr ḳorḫular getirür nā-geh ire der-se'em

158.

وَأُذُنٌ لِسُخْبِ صَلَاةٍ مِنْكَ دَائِمَةً
عَلَى النَّبِيِّ بِمُنْهَلٍ وَمُنْسَجِمٍ

Ol Resülüñ rüḥına olsun şal'āt ile selām
Niçe kim rahmet buludı yağdurur yire diyem

159.

وَالْأَلِّ وَالصَّحْبِ ثُمَّ التَّابِعِينَ لَهُمْ
أَهْلُ النَّقَى وَالنُّقَى وَالْحِلْمِ وَالْكَرَمِ

Hem anuñ āline vü aşḫābına etbā'ına
Rahmeti Hakkıñ ire anlar durur ehl-i kerem

160.

مَا رَتَّحَتْ عَذَابَاتِ الْبَانَ رِيحُ صَبَاً
وَاطَّرَبَ الْعَيْسَ حَادِي الْعَيْسِ بِالنَّعْمِ

Tā şabā esüp yire dökdukçe ağaç yaprağın
Yāho ḥādī devesin ḳındurdıgınca ber-naḳam

161.

Şayrafî dirler velīkin degülem cevher-şinās
Ümmiyem yok ṭākatüm kim ḥoş belāgat söyleyem

162.

İsmümi dimiş Mehemmed atam anam umaram
‘Afv olup yarlığanam kim ümmet-i Muhammedem

163.

Müflisem ‘uryân ‘amelden hem tehî-destem velî
Cân u dilden şıdk ile her dem şalavât virürem

Sonuç

Mısırlı sûfî şair İmam Bûsîrî'nin Hz. Peygamber'e olan aşkını dile getirip onun şefaatine nail olma maksadıyla Arapça kaleme almış olduğu ve “Kasîde-i Bürde” olarak adlandırılan kaside bütün İslam coğrafyalarında olduğu gibi Osmanlı toplumunda da büyük bir ilgi görmüştür. Bu ilginin neticesi olarak bu kasidenin Türkçeye onlarca şerhi ile manzum tercümeleri yapılmıştır. Birçok şairin nazmen tercümede bulunduğu bu kasideye tercüme yazan şairlerden biri de hayatı hakkında elde herhangi bir kaydın olmadığı Sayrafî mahlaslı şairdir. Elde şimdilik tek nüshası bulunan ve tercüme / istinsah tarihi de belli olmayan Sayrafî'nin manzum tercümesi, 163 beyitten müteşekkildir.

Sayrafî, kaynak metinden farklı olarak tercümesini “fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün” kalıbıyla tanzim etmiştir. Şair, her ne kadar kaynak metinden farklı bir kalıbı tercih etmiş olsa da *Kasîde-i Bürde*'ye yapılan manzum tercümelerin birçoğunda olduğu gibi kaynak metinle aynı kafiye harfini kullanmıştır. Kaynak metindeki kafiye kelimelerinden birçoğunu aynen kullanan mütercim, ortak kullanılan kelimeler dışında bazı beyitlerde kaynak metindeki kelimelerle müştak olan kelimelerden kafiye yapmıştır.

Kasîde-i Bürde tercümelerinde kaynak dil Arapçadaki bazı kelimelere Türkçe karşılık bulmada zorlanan mütercimler; bu durumu kaynak eserde kullanılan kelimelerden bir kısmını aynen kullanarak aşmaya çalışmışlardır. Birçok mütercimin aksine Sayrafî'nin kafiye kelimeleri hariç, Arapça kelimelere Türkçe karşılık bulmada zorlanmayışı tercümedeki başarısını ve dile olan hâkimiyetini göstermesi bakımından önemlidir.

Muhteva bakımından kaynak metinle mütenasip hem bire bir hem de serbest tercüme özelliklerini haiz olan Sayrafî'nin manzum tercümesi; samimi üslubu, sade dili ve lirik edasıyla aynı türdeki tercümeler arasında önemli bir yere sahiptir. Bu eser, şairin coşkun ruh hâlini en güzel şekilde yansıtan başarılı bir tercüme olmasının yanı sıra aynı zamanda yazılmış olduğu dönemdeki Türkçenin sahip olduğu kelime hazinesi, cümle yapısı, ifade ve üslup özellikleri gibi birtakım önemli dil malzemelerini de bünyesinde barındırması bakımından dikkat çekici özelliklere sahiptir.

Kaynakça

- Albayrak Sak, Vesile. “Esâsî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi”, *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 16 (2019): 343-63.
- Albayrak Sak, Vesile. “Said Paşa'nın Kaside-i Bürde Tahmisi”, *Turkish Studies*, 8/9 (2019): 523-59.
- Albayrak Sak, Vesile. “Şemseddin Sivâsî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi”, *Turkish Studies*, 9/3 (2014): 91-110.
- Alıcı, Lütfi. “Arif Süleyman ve Hilye-i Nebî Adlı Eseri”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 22 (2004): 129-48.
- Armutçuoğlu, İlhan. *Kaside-i Bürde Manzum Tercüme*, İzmir: Akyol Neşriyat, 1979.

- Ayçiçeği, Bünyamin. *Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumuna Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dinî Etkileri*. Program Kodu: 1002. Proje Nu: 215K398. Tübitak Sobag-Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu. Proje Yürütücüsü: Bünyamin Ayçiçeği. İstanbul, 2017.
- Ayçiçeği, Bünyamin. "Bûsîrî'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa Tarafından Yapılan Mensur ve Manzum Tercümesi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 15 (2015): 27-102.
- Ayçiçeği, Bünyamin. "Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu*, 9/2, ed. Coşkun Yılmaz (İstanbul: Üsküdar Belediyesi), 223-265.
- Ayçiçeği, Bünyamin. *Necîb Efendi'nin Kasîde-i Bürde Şerhi Muhtasar Tevessül İnceleme-Tevessül'le Karşılaştırma-Metin*. (İstanbul: DBY Yay., 2020).
- Çelebioğlu, Âmil. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yay., 1988.
- Demirayak, Kenan. "Kasîdetü'l-Bürde", *İslâm Ansiklopedisi* 24, (İstanbul: TDV Yay., 2001): 566-7.
- Efe, Zahide. "Mehmed Bosnevî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 25/1, (2021): 24-42.
- Günaydın, Yusuf Turan. *İbn Kemal, Edebi Kişiliği ve Kasîde-i Bürde Tercemesi (Tenkitli Metin)*. YLT, Ankara Ü., 1995.
- İlhan, Mevlüt. "Na'îmî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Journal of Turkish Language and Literature*, 3/4, (2017): 42-61.
- Kahraman, Bahattin. "Le'âlî ve Abdurrahim Karahisarî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümeleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4, (1997): 57-107.
- Kaplan, Yunus. "Fazlî ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 25/1, (2021): 66-89.
- Kaplan, Yunus. "Nihâdî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Dede Korkut Dergisi*, 25, (2021): 45-70.
- Karakoç, Sezai. *Üç Kaside: Kaside-i Bürde Endülü's'e Ağıt Bürüyen Kaside*. İstanbul: Fatih Yay., 1967.
- Kaya, Mahmut. *İslâmî Edebiyatta Şaheserler*. İstanbul: YEK Başkanlığı Yay., 2018.
- Kaya, Mahmut. Kasîdetü'l-Bürde. *İslâm Ansiklopedisi* 24, (İstanbul: TDV Yay., 2001): 568-69.
- Keskinsoy, Haşim. *Mekkî ve Nahîfî'nin Kaside-i Bürde Tahmisleri (Tenkitli Metin-İnceleme)*, YLT, Sütçü İmam Ü. 2011.
- Koç, Hamza. "Ahmed-i Rıdvan'ın Manzum Kaside-i Bürde Tercümesi", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 5/12, (2018): 9-31.
- Koç, Hamza. "Mustafa Maksûd Resâ Efendi'nin Kasîde-i Bürde Tahmisi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 27 (2021): 489-546.
- Koç, Hamza. "Paşasaraylı Fazlî Efendi'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 26 (2021): 391-425.
- Köksal, M. Fatih. *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yay., 2005.
- Kuzubaş, Muhammet. "Muhammed Fevzî'nin Miftâhu'n-necât Adlı Eseri (Kaside-i Bürde Tahmis ve Şerhi)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1/1 (2007): 156-192.

- Merinos, Fatma. *Sayrafî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi ve İncelemesi*. Bitirme Tezi. İstanbul: İstanbul Medeniyet Ü. 2017.
- Öksüz, Yılmaz. "Mütercimi Meçhul Bir Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 24/1, (2020): 211-45.
- Özcan, Ayşe. *Nazîfî İsmâil Akhisarî ve Manzum Kasîde-i Bür'e Tercümesi: İklîdu's-sa'âde*, YLT, İzmir: Dokuz Eylül Ü., 2019.
- Özkasap, Hande Nalan. *Târîh-i Nihâdî (152b-233a) Transkripsiyon ve Değerlendirme*, YLT, İstanbul: Marmara Ü., 2004.
- Sezer, İsmail Hakkı. "Kaside-i Bürde ve Nesir ve Manzum Tercümesi", *SÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10, (2000): 65-88.
- Sezer, İsmail Hakkı. *İmam Busîrî ve Bürde'si*, DT, Konya: Selçuk Ü., 1985.
- Şahin, Ebubekir Sıddık. *Kaside-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümelere*. YLT, Ankara: Gazi Ü., 1997.
- Yavuz, Fikri - Özen, İsmail. *Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, C. 2*. İstanbul: Meral Yay., 1972.
- Yazar, Sadık. *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*. DT, İstanbul: İstanbul Ü., 2011.
- Yazar, Sadık. "Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/3, (2018): 145-87.
- Yıldız, Musa. *Niyâzî-i Mısri, Kaside-i Bürde Tesbi'i*. İstanbul: Elif Yay., 2018.
- Yılmaz, Ali. *Türk İslâm Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay., 2012.
- Yücel, Yusuf İbrahim. "Kaside-i Bürde Üzerine Son Dönemde Yapılan İlmi Çalışmalar", *İslam Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1, (2016): 86-106.

Summary

In classical Turkish literature, as a result of the love for the Prophet, various poems were written, which were arranged in verse forms such as ghazal, eulogy, masnavi, which deal with his beautiful characteristics, physical characteristics, prophethood, words and deeds. Over time, these poems have been transformed into different literary genres such as na't, miraciyye, hilye, mu'cizât and forty hadith. Some works that have been brought to Turkish literature through translation from Arabic literature have an important role in the evolution and enrichment of these genres. The eulogy of the Egyptian Sufi poet Imam Busiri's, which was written in Arabic with the aim of reaching the Prophet's intercession and for the love of the Prophet, is one of them.

This eulogy was appreciated by the Turks as well as in other Muslim societies, and it was translated into Turkish by various poets as well as many annotations. One of the poets who translated this eulogy is a poet with the pseudonym Sayrafî, for whom there is no record of his life. This verse translation of Sayrafî, whose translation / copying date is unknown, consists of 163 couplets. In this study, after some evaluations were made on the form and content features of Sayrafî's verse translation of Qasidah Al-Burdah, the translated text was included.

Sayrafî's verse translation of Qasidah Al-Burdah, different from the source text, was arranged with the pattern "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün". The translator is very successful in applying the text to the prosody, apart from the usage and zihaf that are encountered in some couplets. Although Sayrafî preferred a different meter pattern from the source text, he used the

original rhyme letter of the source text, as in most of the verse translations made for *Qasidah Al-Burdah*. The translator used many of the rhyming words in the source text exactly, probably because he had difficulty finding rhyme words. Apart from the common rhymes, in ten couplets, rhyme has been made from the words that are associated with the rhyming words in the source text.

As in many translations, in *Qasidah Al-Burdah* translations, translators had difficulty in finding Turkish equivalents for some words while translating from the source language Arabic to the target language Turkish. This difficulty prompted them to use some of the words used in the source work without giving their equivalents. Contrary to many translators, Sayrafi had no difficulty in finding Arabic words, except for rhyme words. This situation is important in terms of showing the poet's success in translation and his command of the language.

It is possible to divide the verse translations written for *Qasidah Al-Burdah* into two groups as "the ones that stick to the original text literally" and "the ones that differ from the original text in various aspects" based on their form and content features. It is possible to include Sayrafi's translation in both translation groups in which both the one-to-one translation features are compatible with the source text in terms of content, and the *şîve-i şî'riyye* is kept in the foreground. Because the poet has arranged couplets that can be included in both groups.

Literary works are not only important texts with artistic value, appealing to physical taste with their shape and content features; they are also important in terms of containing the value judgments, material and spiritual cultural accumulations of the periods in which they were written. At the same time, these works contain some important language materials such as the vocabulary, sentence structure, expression and stylistic features of the language they embody. Sayrafi's *Translation of Qasidah Al-Burdah* also draws attention in that it contains language elements of this kind.